

Människosmuggling och tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkandet regeringens proposition 2003/04:35 Människosmuggling och tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen m.m. jämte sex motioner som väckts med anledning av propositionen och ett antal motionsyrkanden som väckts under allmänna motionstiden 2003.

Propositionen rör genomförandet i svensk rätt av rådets direktiv 2002/90/EG om definition av hjälp till olaglig inresa, transitering och vistelse samt rådets rambeslut 2002/946/RIF om förstärkning av den straffrättsliga ramen för att förhindra hjälp till olaglig inresa, transitering och vistelse. I propositionen föreslås att vissa straffbestämmelser i utlänningslagen (1989:529) skärps för att uppfylla kraven i de två EG-rättsakterna bl.a. vad avser människosmuggling. Vidare föreslås att det straffrättsliga ansvaret för vissa brott skall omfatta även gärningar som begås av oaksamhet.

I propositionen föreslås vidare att det i utlänningslagen införs en bestämmelse som gör det möjligt för en förundersökningsledare att ansöka om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för utländska målsägande och vittnen, bl.a. offer för människohandel, när det anses befogat med hänsyn till genomförandet av förundersökning eller huvudförhandling i brottmål. Dessa personer skall ges laglig möjlighet att stanna kvar i Sverige för att genom vittnesmål och annan bevisning bistå brottsutredande personal. Under den tid de vistas här kommer de att få tillgång till hälso- och sjukvård och socialt bistånd. Staten kommer att ersätta kommuner och landsting för de faktiska kostnader detta kan medföra.

Slutligen föreslås i propositionen en ändring av utlänningslagens förvarsbestämmelser så att det klargörs att Migrationsverket har ansvaret för behandlingen och tillsynen av förvarstagna personer även när dessa tillfälligt befinner sig utanför förvarslokalerna.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 oktober 2004.

Utskottet, som anser att motionerna i många fall måste anses tillgodosedda, tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionsyrkandena.

I ärendet finns 16 reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Bakgrund.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Människosmuggling och hjälp till olovlig vistelse.....	7
Olovlig vistelse i Sverige och anställning utan föreskrivet tillstånd.....	13
Otillåtet passerande av yttre gräns och underlåtenhet att göra föreskriven anmälan.....	16
Tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen.....	19
Sjukvård, socialt bistånd och utbildning.....	24
Stöd vid återvändande.....	28
Tillfällig vistelse utanför förvarslokal.....	29
Reservationer.....	31
1. Människosmuggling och hjälp till olovlig vistelse, punkt 2 (fp, kd, c).....	31
2. Människosmuggling och hjälp till olovlig vistelse, punkt 2 (v).....	31
3. Människosmuggling och hjälp till olovlig vistelse, punkt 2 (mp).....	32
4. Olovlig vistelse i Sverige, punkt 3 (kd, c).....	33
5. Olovlig vistelse i Sverige, punkt 3 (v, mp).....	33
6. Anställning utan föreskrivet tillstånd, punkt 4 (v, mp).....	34
7. Otillåtet passerande av yttre gräns, punkt 5 (kd, v, mp).....	34
8. Underlåtenhet att göra föreskriven anmälan, punkt 6 (v, mp).....	35
9. Tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen, punkt 7 (fp, c).....	35
10. Tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen, punkt 7 (kd).....	36
11. Tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen, punkt 7 (v).....	37
12. Tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen, punkt 7 (mp).....	37
13. Sjukvård, socialt bistånd och utbildning, punkt 8 (kd, c, mp).....	38
14. Stöd vid återvändande, punkt 9 (kd, c, mp).....	39
15. Tillfällig vistelse utanför förvarslokal, punkt 10 (c).....	39
16. Tillfällig vistelse utanför förvarslokal, punkt 10 (mp).....	40
Särskilt yttrande.....	41
Människosmuggling, tidsbegränsade uppehållstillstånd m.m. (m)	41
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	42
Propositionen.....	42
Följdmotioner.....	42
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003.....	44
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	47

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avslag på propositionen

Riksdagen avslår motion 2003/04:Sf11 yrkande 1.

2. Människosmuggling och hjälp till olovlig vistelse

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 10 kap. 2 a, 3, 3 a, 5 och 6 §§. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:35 i denna del och avslår motionerna 2003/04:Sf9 i denna del, 2003/04:Sf11 yrkandena 2 och 3, 2003/04:Sf12 yrkande 1, 2003/04:Sf13 yrkandena 1 i denna del, 2 och 3, 2003/04:Sf14 yrkande 1, 2003/04:Sf249 yrkande 15 och 2003/04:Sf257 yrkande 8.

Reservation 1 (fp, kd, c)

Reservation 2 (v)

Reservation 3 (mp)

3. Olovlig vistelse i Sverige

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 10 kap. 1 §. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:35 i denna del och avslår motionerna 2003/04:Sf9 i denna del, 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del och 2003/04:Sf14 yrkande 3 i denna del.

Reservation 4 (kd, c)

Reservation 5 (v, mp)

4. Anställning utan föreskrivet tillstånd

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 10 kap. 1 a och 7 §§. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:35 i denna del och avslår motionerna 2003/04:Sf9 i denna del och 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del.

Reservation 6 (v, mp)

5. Otillåtet passerande av yttre gräns

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 10 kap. 1 b §. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:35 i denna del och avslår motionerna 2003/04:Sf9 i denna del, 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del och 2003/04:Sf14 yrkandena 2 och 3 i denna del.

Reservation 7 (kd, v, mp)

6. Underlåtenhet att göra föreskriven anmälan

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 10 kap. 2 §. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:35 i denna del och avslår motionerna 2003/04:Sf9 i denna del och 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del.

Reservation 8 (v, mp)

7. Tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 2 kap. 4 a, 5 och 5 c §§ samt 7 kap. 3 a §. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:35 i denna del och avslår motionerna 2003/04:Ju290 yrkande 4, 2003/04:Ju348 yrkande 2, 2003/04:Ju390 yrkande 2 i denna del, 2003/04:Ju447 yrkande 6, 2003/04:Ju448 yrkandena 3 i denna del och 4, 2003/04:Ju452 yrkande 3, 2003/04:U255 yrkande 14 i denna del, 2003/04:Sf10 yrkandena 1 och 2, 2003/04:Sf11 yrkandena 4 och 7, 2003/04:Sf12 yrkande 2, 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del, 2003/04:Sf14 yrkande 4, 2003/04:Sf249 yrkande 5, 2003/04:Sf259 yrkandena 1 i denna del och 2 och 2003/04:Sf403 yrkande 32.

Reservation 9 (fp, c)

Reservation 10 (kd)

Reservation 11 (v)

Reservation 12 (mp)

8. Sjukvård, socialt bistånd och utbildning

Riksdagen godkänner de i propositionen föreslagna riktlinjerna om statlig ersättning till kommuner och landsting för vissa utlännningar. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:35 i denna del och avslår motionerna 2003/04:Ju290 yrkande 5, 2003/04:Ju390 yrkande 2 i denna del, 2003/04:Ju448 yrkande 3 i denna del, 2003/04:U255 yrkande 14 i denna del, 2003/04:Sf10 yrkande 4, 2003/04:Sf11 yrkande 6, 2003/04:Sf259 yrkande 1 i denna del och 2003/04:A4 yrkande 11.

Reservation 13 (kd, c, mp)

9. Stöd vid återvändande

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Ju390 yrkande 2 i denna del, 2003/04:U255 yrkande 14 i denna del, 2003/04:Sf10 yrkande 3 och 2003/04:Sf11 yrkande 5.

Reservation 14 (kd, c, mp)

10. Tillfällig vistelse utanför förvarslokal

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 6 kap. 19 §. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:35 i denna del och avslår motionerna 2003/04:Sf10 yrkande 5 och 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del.

Reservation 15 (c)

Reservation 16 (mp)

11. Lagförslagen i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) till den del det inte omfattas av punkterna 2-7 och 10. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:35 i denna del.

Stockholm den 2 mars 2004

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Tomas Eneroth

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Eneroth (s), Sven Brus (kd), Ronny Olander (s), Per Westerberg (m), Bo Könberg (fp), Anita Jönsson (s), Mona Berglund Nilsson (s), Mariann Ytterberg (s), Anita Sidén (m), Linnéa Darell (fp), Birgitta Carlsson (c), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Anna Lilliehöök (m), Göte Wahlström (s), Mona Jönsson (mp), Kurt Kvarnström (s) och Kalle Larsson (v).

Bakgrund

Inom Europeiska unionen föreligger två rättsakter som rör olaglig invandring och människosmuggling, Rådets direktiv 2002/90/EG av den 28 november 2002 om definition av hjälp till olaglig inresa, transitering och vistelse och Rådets rambeslut 2002/946/RIF av den 28 november 2002 om förstärkning av den straffrättsliga ramen för att förhindra hjälp till olaglig inresa, transitering och vistelse. Syftet med rättsakterna är att genom direktivet vidareutveckla Schengenregelverket och definiera de förfaranden som skall vara förbjudna samt att genom rambeslutet fastställa effektiva straffrättsliga och andra sanktioner för att bekämpa människosmuggling. Direktivet innehåller bestämmelser om vilka förfaranden som skall vara förbjudna enligt den nationella lagstiftningen medan rambeslutet reglerar vilka straffrättsliga och andra påföljder som skall kunna utdömas. Vidare finns ett tilläggsprotokoll om människosmuggling land, luft- och sjövägen till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet.

Anhörigkommittén har haft i uppdrag att utvärdera och göra en översyn av utlänningslagens bestämmelser om straff för människosmuggling och att utreda om möjligheterna till lagföring kan underlättas när det gäller fall av såväl människosmuggling som människohandel samt att ta ställning till vilka möjligheter som finns att ge offren för människohandel rättsligt och annat stöd så att de skall kunna bistå i utredningar om brott. I augusti 2002 lade kommittén fram betänkandet Människosmuggling och offer för människohandel (SOU 2002:69).

En särskild utredare har haft i uppdrag bl.a. att ta ställning till om det finns behov av att ändra utlänningslagens bestämmelser om behandlingen av utlänningar som tagits i förvar. Betänkandet om Utlandsmyndigheternas medverkan i utlänningsärenden m.m. (SOU 2001:110) överlämnades i december 2001.

Utskottet har behandlat proposition 2001/02:37 Sveriges antagande av rambeslut om förstärkning av den straffrättsliga ramen för bekämpande av hjälp till olaglig inresa, transitering och vistelse i betänkande 2001/02:SfU6. Riksdagen godkände det inom EU upprättade utkastet till rambeslut (rskr. 2001/02:71).

Utskottets överväganden

Människosmuggling och hjälp till olovlig vistelse

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag till ändringar i utlänningslagen vad avser dels högt straffmaximum vid människosmuggling, organiserande av människosmuggling samt hjälp till olovlig vistelse, dels utvidgning av hjälp till olovlig vistelse till att avse hjälp i vinstsyfte till all vistelse som strider mot utlänningslagen, dels straffbeläggande av olovlig passage genom medlemsstat i EU, Norge eller Island, dels borttagande av kravet på vinstsyfte då någon hjälper en utlänning att olovligen komma in i dessa stater. Riksdagen bör därmed avslå motionsyrkanden om bl.a. avslag på propositionen såväl helt som delvis, att humanitärt stöd till människosmuggling inte skall vara straffbart och ändrade straffsatser.

Jämför reservationerna 1 (fp, kd, c), 2 (v) och 3 (mp).

Gällande ordning

I 10 kap. 2 a § första stycket utlänningslagen (1989:529), UtL, föreskrivs att fängelse i högst sex månader eller, när omständigheterna är mildrande, böter kan ådömas den som hjälper en utlänning att komma in i Sverige i strid med föreskrifter i utlänningslagen eller i en författning som har utfärdats med stöd av lagen. Är brottet grovt döms till fängelse i högst två år. Vid bedömande av om brottet är grovt skall domstolen särskilt beakta om gärningen utförts mot ersättning, avsett ett stort antal personer eller utförts under hänsynslösa former. Även försök och förberedelse till brottet är straffbart.

Enligt 10 kap. 5 § första stycket UtL döms den som i vinstsyfte planlägger eller organiserar verksamhet som är inriktad på att främja att utlänningar reser till Sverige utan pass eller de tillstånd som krävs för inresa i Sverige till fängelse i högst fyra år eller, om brottet är mindre allvarligt, till böter eller fängelse i högst sex månader. Medhjälp till brott är straffbart för den som insåg eller hade skälig anledning att anta att resan anordnats i vinstsyfte genom sådan verksamhet som där sägs.

Enligt 10 kap. 3 § 1 UtL kan den som i vinstsyfte, genom att dölja en utlänning eller genom någon annan sådan åtgärd, försöker hindra verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning dömas till fängelse i högst ett år eller, när omständigheterna är mildrande, till böter.

Av 10 kap. 3 a § UtL framgår att straffansvar föreligger även för den som hjälper en utlänning att olovligen komma in i övriga Schengenstater om gärningen skett i vinstsyfte samt att även bestämmelsen i 10 kap. 3 § UtL avser gärning som riktar sig mot övriga Schengenstater.

Enligt artikel 1.1 a i rådets direktiv skall varje medlemsstat anta lämpliga påföljder för var och en som avsiktligt hjälper en person som inte är medborgare i en medlemsstat att resa in i eller passera genom en medlemsstats territorium i strid med denna stats lagstiftning om utlänningars inresa eller transitering. Av artikel 1.2 framgår att varje medlemsstat får besluta att inte införa påföljder för sådant handlande som avses i artikel 1.1 a genom att tillämpa nationell lagstiftning och praxis om syftet med handlandet är att ge humanitärt stöd till personen i fråga.

Enligt artikel 1.1 b i rådets direktiv skall varje medlemsstat anta lämpliga påföljder för den som i vinstsyfte avsiktligt hjälper en utlänning som inte är medborgare i en medlemsstat att vistas på en medlemsstats territorium i strid mot denna stats lagstiftning om utlänningars vistelse.

Artikel 1.1 i rådets rambeslut anger att varje medlemsstat skall vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de överträdelser som anges i rådsdirektivets artiklar 1 och 2 medför effektiva, proportionella och avskräckande straffrättsliga påföljder som kan medföra utlämning. Vidare skall enligt artikel 1.3 varje medlemsstat vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa att sådana handlingar som definieras i artikel 1.1 a och, i den mån det är relevant, artikel 2 a i direktivet är belagda med frihetsstraff med en högsta gräns som inte får understiga åtta år. Detta maximistraff skall avse gärningar som har begåtts i vinstsyfte och antingen utgjort ett led i en kriminell organisations verksamhet eller varit förenade med livsfara för de personer som utsatts för brottet. Rambeslutets artikel 1.4 innehåller emellertid en undantagsregel som innebär att, om det är nödvändigt för att bevara enhetligheten i det nationella straffrättsliga systemet, de gärningar som anges i artikel 1.3 skall beläggas med frihetsstraff där den högsta straffsatsen inte får understiga sex år, förutsatt att det är ett av de strängaste straffen för brott som är lika allvarliga.

I artikel 4 i rådets direktiv anges att medlemsstaterna skall sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet före den 5 december 2004.

Enligt artikel 6 i FN:s tilläggsprotokoll mot människosmuggling skall varje part vidta de lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder som erfordras för att straffbelägga människosmuggling samt tillverkning, anskaffande, tillhandahållande eller innehav av falska rese- eller identitetshandlingar i syfte att främja människosmuggling om dessa gärningar begås uppsåtligen och i vinstsyfte.

Propositionen

Brottsrubriceringarna människosmuggling och organiserande av människosmuggling föreslås införas för de gärningar som regleras i 10 kap. 2 a § respektive 5 § UtL. I propositionen anføres att med hänsyn till den omfattning denna verksamhet fått under senare år och de allvarliga konsekvenser som den medför för såväl enskilda som samhället måste brottslighet av detta slag betraktas som allvarlig. Ett sätt för samhället att understryka det klandervärda i ett brott är att belägga det med kännbara påföljder. Maximistraffet vid grovt

brott föreslås därför höjas till fängelse i högst sex år. Det allvarligaste av dessa brott bör enligt propositionen benämnas grov människosmuggling respektive grovt organiserande av människosmuggling. De fall där omständigheterna är mindre allvarliga bör utgöra brott av normalgraden. Vid ringa fall av brott föreslås böter eller fängelse i högst sex månader. Vidare föreslås i propositionen att även hjälp till att olovligen passera genom Sverige eller annan medlemsstat i EU, Norge eller Island straffbeläggs och att kravet på vinstsyfte tas bort i de fall då någon uppsåtligen hjälper en utlänning att olovligen komma in i en medlemsstat i EU, Norge eller Island.

I propositionen anförs att det är viktigt att det finns möjlighet att undanta visst handlande från det straffbara området i de fall det framgår att avsikten är att av ideella skäl hjälpa en utlänning att komma hit för att söka asyl. Däremot finns enligt propositionen inte anledning att undanta dem som i vinstsyfte hjälper utlänningar att ta sig till Sverige från straffansvar. Handlingar som innebär att någon tjänar pengar på att hjälpa en utlänning till Sverige eller till övriga medlemsstater skall också enligt rådets rambeslut medföra ett längre frihetsstraff. I utlänningslagen är ideella handlingar straffria om de avser att främja att utlänningar reser till Sverige. I propositionen anförs att det är väsentligt att det inte uppstår någon tveksamhet om att det inte är straffbart att som ett led i en ideell verksamhet hjälpa någon att komma till Sverige för att här söka om asyl eller annat uppehållstillstånd. Kravet på vinstsyfte för straffbarhet föreslås således finnas kvar i dessa fall.

Bestämmelsen om straffansvar för hjälp till olovlig vistelse föreslås utvidgas till att avse hjälp till all vistelse som strider mot utlänningslagstiftningen. Straffmaximum skärps till fängelse i högst två år och möjligheten att döma till böter vid förmildrande omständigheter bör enligt propositionen finnas kvar. Även försök till brott föreslås kriminaliseras.

I propositionen anges att eftersom en utlänning som uppehåller sig i Sverige utan att ha det tillstånd som krävs och utan att söka sådant tillstånd kan straffas, bör även den som hjälper utlänningen med att olovligen vistas här kunna straffas. Detta ligger också i linje med de åtgärder som är nödvändiga att vidta för att uppfylla bestämmelserna i rådsdirektivet, rambeslutet och FN:s tilläggsprotokoll om människosmuggling. För straffansvar bör det enligt propositionen krävas att det är fråga om ett aktivt handlande i form av ett döljande av utlänningen eller annan sådan åtgärd och att gärningen utförs i vinstsyfte.

I propositionen anges att kostnader för föreslagna straffskärpningar avseende brott mot utlänningslagen, t.ex. kostnader för att genomföra bevisupptagning utomlands, minskas genom förslaget om tidsbegränsade uppehållstillstånd.

I vissa fall kan de straff som utdöms bli längre än vad som tidigare varit fallet, vilket bedöms medföra en ökning av statens utgifter för kriminalvård i anstalt med 5 miljoner kronor. Utgiftsökningen föreslås finansieras delvis genom omfördelningar inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet, och resterande belopp genom överföring från utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar till utgiftsområde 4.

Motioner

Per Westerberg m.fl. (m) yrkar i motion 2003/04:Sf11 avslag på propositionen och begär att regeringen skyndsamt återkommer med ett nytt lagförslag med de förändringar som avses i motionen (yrkande 1). Motionärerna anser att restriktioner inte skall införas utan att det samtidigt öppnas nya vägar för utlännningar att ta sig till Sverige. Vidare finns det enligt motionärerna tekniska brister i regeringens förslag. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att det klart bör framgå av lagtexten att strafffrihet skall gälla för humanitärt stöd som lämnas åt en utlännning, när detta sker utan syfte att uppnå egen ekonomisk vinning. I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att minimistraffet för grov människosmuggling samt grovt organiserande av människosmuggling bör vara två års fängelse. Härigenom skulle enligt motionärerna olika straffprocessuella tvångsmedel, som hemlig teleavlyssning och hemlig kameraövervakning, kunna användas.

I motion 2003/04:Sf12 av Bo Könberg m.fl. (fp) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om att en skärpning av straffet för människosmuggling måste kombineras med ett tydligt arbete från svensk sida för en mer human asylpolitik i EU. För att komma åt smugglare krävs enligt motionärerna skärpta straff för både organiserande av människosmuggling och människosmuggling i vinstsyfte.

Också Lars Leijonborg m.fl. (fp) begär i motion 2003/04:Sf249 yrkande 15 ett tillkännagivande om att den enda rätta vägen att bekämpa människosmuggling är att tillämpa en mer human europeisk flyktingpolitik. Motionärerna anser att det är nödvändigt att skärpa och harmonisera straffen för människosmuggling men att det under inga omständigheter bör införas sanktioner mot människosmuggling där vinstsyfte saknas.

I motion 2003/04:Sf14 av Sven Brus m.fl. (kd) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om människosmuggling. Motionärerna välkomnar förslag om att straffen skärps för människosmuggling i vinstsyfte. Det bör dock inte vara straffbart att av ideella skäl hjälpa en utlännning att komma till Sverige. Det finns enligt motionärerna allt färre lagliga sätt att ta sig till och in i EU:s länder varför EU:s flyktingpolitik måste diskuteras.

Ulla Hoffmann m.fl. (v) begär i motion 2003/04:Sf9 i denna del avslag på förslagen i propositionen. Motionärerna pekar på att det inte bara är människosmuggling i vinstsyfte som kriminaliseras utan även hjälp till inresa av ideella skäl. Det är enligt motionärerna oacceptabelt att den humanitära klausulen i rådsdirektivet är fakultativ och att bevisbördan läggs på den enskilde. Motionärerna anser att ett humanitärt undantag bör gälla inte bara vid hjälp att ta sig till Sverige utan även vid hjälp att resa in i Sverige. Vidare bör straffsatserna inte höjas.

I motion 2003/04:Sf257 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om att nya förhandlingar om direktivet och rambeslutet bör påkallas.

I motion 2003/04:Sf13 av Mona Jönsson (mp) yrkande 1 i denna del begärs avslag på propositionen i dessa delar. I yrkandena 2 och 3 begärs ett nytt lagförslag om människosmuggling och en översyn av utlänningslagstiftningen i syfte att åstadkomma en humanare migrations- och asylpolitik. I motionen anförs att ideell hjälp med transporter och inresa motiverad av humanitära skäl inte skall vara straffbar. Motionären anser att straffskärpningen för grovt brott kan godtas men att det kan komma att försvåra för konventionsflyktingar och skyddsbehövande att ta sig till Sverige. Konsekvenserna av förslagen bör därför enligt motionären utvärderas så snart som möjligt. Tillämpningsområdena för människosmuggling respektive organiserande av människosmuggling är inte tydliga och straffskalorna är enligt motionären inkonsekventa. Motionären anser slutligen att ideell hjälp till olovlig vistelse motiverad av humanitära skäl inte skall vara straffbar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att människosmugglingen i allt högre grad har kommit att bedrivas av kriminella organisationer med förgreningar i många länder. Dessa kriminella organisationer ägnar sig ofta även åt annan grov brottslighet, t.ex. narkotikasmuggling och människohandel. Människosmuggling sker inte sällan under ovärdiga former eller under förhållanden där de som smugglas utsätts för svåra umbäranden eller t.o.m. förolyckas.

Utskottet anser med hänsyn till den omfattning verksamheten fått under senare år och de allvarliga konsekvenser som den medför för såväl enskilda som samhället att denna brottslighet måste kunna beläggas med kännbara påföljder.

Genom den föreslagna höjningen av straffskalan när det gäller brotten människosmuggling och organiserande av människosmuggling uppfylls också de krav som uppställs i rådsbesluten om att förhindra hjälp till olaglig inresa och transitering.

Det nyligen antagna tilläggsprotokollet om människosmuggling, till FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, syftar till att förebygga och bekämpa människosmuggling samtidigt som de smugglade migranternas rättigheter skyddas. Utskottet har tidigare vid ett flertal tillfällen påtalat vikten av att det pågående arbetet inom EU med att utarbeta en gemensam politik för asylfrågor och invandring inte får påverka det skydd som flyktingar och asylsökande är berättigade till enligt bl.a. FN:s konvention om flyktingars rättsliga ställning (Genèvekonventionen). Den gemensamma politiken måste utgå från en fullständig och absolut tillämpning av konventionen.

När det gäller frågan om undantag från det straffbara området då avsikten är att av ideella skäl hjälpa en utlänning att komma till Sverige för att söka asyl uttalade socialförsäkringsutskottet i samband med behandlingen av proposition 2001/02:37 om Sveriges antagande av rambeslut om människosmuggling att Sverige även i fortsättningen torde ha rätt att behålla ett straffritt område för humanitära handlingar som avser att främja att en utlänning reser till Sverige och att det hade varit önskvärt att den humanitära

klausulen i rådsdirektivet i vissa avseenden varit bindande för medlemsstaterna (bet. 2001/02:SfU6). Av förevarande proposition framgår också att kravet på vinstsyfte kvarstår beträffande den som planlägger eller organiserar människosmuggling till Sverige (10 kap. 5 § UtL).

Brottet människosmuggling enligt föreslagna 10 kap. 2 a § UtL skall enligt propositionens förslag omfatta inte bara hjälp att komma in i Sverige utan också hjälp att olovligen komma in i annan medlemsstat i EU, Norge eller Island. Vidare föreslås straffbarhet för den som hjälper en utlänning att olovligen passera dessa länder eller Sverige. Det tidigare kravet på vinstsyfte för den som hjälper en utlänning att olovligen komma in i andra länder som omfattas av Schengensamarbetet tas således bort. I propositionen anges att eftersom Irland och Storbritannien omfattas av Schengensamarbetet i denna del kan ordalydelsen ändras till "medlemsstat i Europeiska unionen". Utskottet konstaterar att den ändrade formuleringen även medför att de nya medlemsstaterna i EU omfattas av bestämmelsen redan vid ikraftträdandet.

När det gäller frågan om straffbarhet vid rent humanitärt stöd till inresa i Sverige vill utskottet peka på att den nya 10 kap. 2 a § kommer att medföra följande. En utlänning som i Sverige söker asyl vid ankomsten kommer enligt vad som framgår av propositionen inte att straffas för olovlig inresa. Utskottet vill här understryka att därmed kan inte heller den person som hjälper utlänningen att komma in i Sverige anses ha begått en straffbar handling i detta avseende. Det föreligger således enligt utskottets mening i dessa fall inte förutsättningar att på denna grund väcka åtal för människosmuggling. Fråga är dock hur straffbestämmelserna om människosmuggling skall tillämpas om utlänningen innan ankomsten till Sverige fått hjälp av personen att olovligen komma in i eller passera en annan medlemsstat i EU, Norge eller Island. Enligt det föreslagna lagrummets ordalydelse torde denna del av handlingen komma att betecknas som människosmuggling. Enligt utskottets mening kommer det i normalfallet dock inte finnas någon anledning att i en sådan situation från svensk sida straffa hjälparen till den som söker asyl vid ankomsten till Sverige.

Sammanfattningsvis kan de föreslagna nya bestämmelserna om människosmuggling och organiserande av människosmuggling inte anses hindra en asylsökande från att med hjälp av rent humanitärt bistånd komma in i Sverige för att söka asyl vid ankomsten. Utskottet har därför inget att invända mot bestämmelsernas utformning.

Beträffande hjälp till olovlig vistelse gäller i dag för straffbarhet att någon, i vinstsyfte, genom att dölja en utlänning hindrar verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning. Hjälp till utlänningar att olovligen vistas här kan utgöra ett led i en organiserad människosmuggling eller människohandel. Utskottet ser allvarligt på att utlänningars olovliga vistelse utnyttjas av andra för kriminell verksamhet eller egen vinning och anser därför att den som genom ett aktivt handlande i form av ett döljande av en utlänning eller annan sådan åtgärd och där gärningen utförs i vinstsyfte bör kunna straffas. Straffbestämmelsen bör således utvidgas till att avse hjälp till all vistelse som

strider mot utlänningslagen. Utskottet noterar att genom kravet på vinstsyfte för straffansvar kommer handlingar som utförs av ideella skäl inte att vara straffbara.

Liksom när det gäller annan organiserad brottslighet är möjligheten att använda olika former av straffprocessuella tvångsmedel av väsentlig betydelse för att kunna upptäcka och utreda människosmuggling. Utskottet kan konstatera att riksdagen beslutat om en ändring i rättegångsbalken med ikraftträdande den 1 oktober 2004 (prop. 2002/03:74, bet. 2003/04:JuU2, rskr. 2003/04:14). Ändringen innebär att vid användning av hemlig teleavlyssning och hemlig kameraövervakning får en s.k. straffvärdeventil användas även i de fall då minimistraffet inte uppgår till fängelse i minst två år, om gärningens straffvärde i det konkreta fallet kan antas överstiga två års fängelse. Genom lagändringen i rättegångsbalken kommer den s.k. straffvärdeventilen att kunna användas vid brotten människosmuggling och organiserande av människosmuggling. Det är därför enligt utskottets mening inte nödvändigt att för dessa brott höja straffminimum till två år. Motion 2003/04:Sf11 yrkande 3 får därmed anses tillgodosedd och avstyrks.

Utskottet tillstyrker propositionen i de delar som avser människosmuggling och hjälp till olovlig vistelse m.m. Med hänsyn till vad som anförts får motionerna 2003/04:Sf9 i denna del, 2003/04:Sf11 yrkandena 1 och 2, 2003/04:Sf12 yrkande 1, 2003/04:Sf13 yrkandena 1 i denna del, 2 och 3, 2003/04:Sf14 yrkande 1, 2003/04:Sf249 yrkande 15 och 2003/04:Sf257 yrkande 8 i huvudsak anses tillgodosedda och avstyrks.

Olovlig vistelse i Sverige och anställning utan föreskrivet tillstånd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag till ändringar i utlänningslagen vad avser straffbarhet vid oaktsam olovlig vistelse och vid anställning utan föreskrivet tillstånd. Riksdagen bör därmed avslå motionsyrkanden om avslag på propositionens förslag i dessa delar samt om risk för att straffbelägga asylsökande.

Jämför reservationerna 4 (kd, c), 5 (v, mp) och 6 (v, mp).

Gällande ordning

Av 10 kap. 1 § första stycket 1 UtL framgår att en utlänning som uppehåller sig i Sverige utan föreskrivet tillstånd och utan att inom föreskriven tid ha ansökt om sådant tillstånd kan dömas till böter.

Enligt 10 kap. 1 § första stycket 2 UtL kan en utlänning som har anställning eller bedriver verksamhet som kräver arbetstillstånd, dömas till böter om han eller hon inte innehar sådant tillstånd.

I 10 kap. 1 § andra stycket anges att till böter eller, när omständigheterna är försvårande, fängelse i högst ett år döms den som har en utlänning i sin tjänst fastän utlänningen inte har föreskrivet arbetsstillstånd.

En arbetsgivare kan, även om något brottsligt förfarande inte kunnat styrkas, dömas att betala en särskild avgift enligt 10 kap. 7 § UtLL.

Propositionen

I propositionen föreslås att olovlig vistelse skall vara straffbar även när gärningen begås av oaktsamhet. I ringa fall skall åtal för brott inte väckas annat än om det är motiverat från allmän synpunkt.

I propositionen anförts att en grundläggande princip för svensk migrationspolitik är att den som reser in och vistas i Sverige skall ha utverkat ett tillstånd att vistas här före inresan. Det är enligt propositionen normalt inte försvarligt att en utlänning hävdar att han eller hon inte känner till principen och därmed undgår straffansvar. Av främst processekonomiska skäl finns det dock sällan behov av att straffa den som ändå skall avvisas eller utvisas. I de fall en utlänning har en principiell rätt till uppehållstillstånd kan det finnas ett samhällsintresse av att denne inte vistas i landet under lång tid utan att söka uppehållstillstånd.

Av propositionen framgår att nuvarande bestämmelse vid sin tillkomst och även vid tillkomsten av 1989 års utlänningslag ansågs tillämplig även vid gärningar som begås av oaktsamhet. Senare ändringar i brottsbalken medförde dock att straffbarhet för även oaktsamhet i dessa fall måste anges uttryckligen i lagtexten. I propositionen föreslås att oaktsamhetsbrott skall omfattas och att detta anges i lagtexten.

När det gäller möjligheten att i ringa fall inte väcka åtal, om det inte är motiverat från allmän synpunkt, anges i propositionen som exempel på ringa fall bl.a. om en utlänning ger in en ansökan men att detta dröjer någon vecka efter det att tidigare gällande tillstånds giltighetstid har löpt ut eller om utlänningen vistas här en kortare tid utan tillstånd. Det bör också enligt propositionen finnas möjlighet att inte väcka åtal såvida det inte är påkallat från allmän synpunkt, t.ex. i vissa situationer då utlänningen ändå skall avvisas eller utvisas.

Enligt artikel 31 i Genèvekonventionen skall ingen stat straffa en flykting för olovlig inresa eller olovlig vistelse, om flyktingen kommer direkt från ett område där han hotades av politisk förföljelse som gällde hans liv eller frihet, under förutsättning att flyktingen utan dröjsmål anmäler sig hos myndigheterna och visar godtagbara skäl för sin olovliga inresa eller sitt olovliga uppehåll. När det gäller frågan om möjligheterna att med stöd av utlänningslagen straffa en utlänning och då även en flykting för olovlig vistelse anges i propositionen att eftersom en flykting enligt konventionen är skyldig att utan dröjsmål anmäla sig hos myndigheterna i tillflyktslandet kan tillämpningen av straffbestämmelsen i utlänningslagen inte anses strida mot Genèvekonventionen.

Beträffande frågan om anställning utan föreskrivet tillstånd anförs i propositionen att det är rimligt att den som anställer en utlänning för en kortare eller längre tid försäkras sig om att utlänningen har tillstånd att arbeta i Sverige. Oavsett hur ett anställningsavtal kommit till stånd inträder således enligt förslagen i propositionen straffansvar för den som uppsåtligen eller av oaktsamhet har en utlänning i sin tjänst utan att kontrollera om denne har föreskrivet arbetstillstånd samt för den utlänning som har anställning eller bedriver verksamhet som kräver arbetstillstånd. I propositionen föreslås att det straffrättsliga ansvaret utvidgas till att omfatta också situationer när gärningen begås av oaktsamhet.

Motioner

I motion 2003/04:Sf14 av Sven Brus m.fl. (kd) yrkande 3 i denna del begärs att regeringen utreder frågan om huruvida lagförslag om olovlig vistelse i Sverige riskerar att straffbelägga asylsökande. Motionärerna anför att flertalet asylsökande anmäler sig först när de befinner sig i Sverige och att det finns olika skäl till att vissa inte kontaktar myndigheterna på en gång.

Ulla Hoffmann m.fl. (v) yrkar i motionen 2003/04:Sf9 avslag på propositionens förslag i denna del. Motionärerna ser inte något starkt behov av att kriminalisera olovlig vistelse även vid oaktsamhet.

Mona Jönsson (mp) yrkar i motion 2003/04:Sf13 yrkande 1 delvis avslag på propositionen i denna del. I motionen anförs att utvidgningen av det straffbara området till att omfatta även oaktsamhet inte är acceptabel. Den som olovligen uppehåller sig i Sverige bör enligt motionären inte bestraffas eftersom det är ett mycket komplicerat regelverk och det inte kan krävas att dessa personer skall vara insatta i svensk rätt. Vidare är motionären inte emot en utvidgning av det straffrättsliga ansvaret för den som anställer en utlänning utan erforderliga tillstånd men anser att det inte bör införas något straffansvar för utlänningen vid oaktsamhet.

Utskottets ställningstagande

Det finns enligt utskottets mening ett samhällsintresse av att utlänningar inte vistas i landet under lång tid utan att söka uppehållstillstånd. Av främst processekonomiska skäl finns det dock sällan behov av att straffa den som ändå skall avvisas eller utvisas. I vissa fall kan emellertid utlänningen ha en principiell rätt till uppehållstillstånd exempelvis som anhörig. Det kan då enligt utskottets mening finnas behov av att kunna utdöma böter för den som i dessa situationer inte söker uppehållstillstånd. Vidare bör det framgå av lagtexten att även gärningar som begås av oaktsamhet omfattas. Utskottet kan här konstatera att straffbestämmelserna om olovlig vistelse vid sin tillkomst och även vid tillkomsten av 1989 års utlänningslag ansågs tillämpliga även vid gärningar som begås av oaktsamhet.

När det gäller frågan om ringa fall delar utskottet regeringens bedömning att det kan röra sig om en någon vecka försenad ansökan efter det att ett tidigare tillstånds giltighetstid löpt ut eller om utlänningen vistas här en kortare tid utan tillstånd. Vidare bör gälla att om utlänningen ändå skall avvisas eller utvisas och det inte är påkallat från allmän synpunkt bör möjlighet att inte väcka åtal finnas.

Beträffande frågan huruvida propositionens förslag om olovlig vistelse riskerar att straffbelägga asylsökande vill utskottet peka på att enligt Genèvekonventionen skall en flykting utan dröjsmål anmäla sig hos myndigheterna och visa godtagbara skäl för sitt olovliga uppehåll. Under dessa förutsättningar får en stat inte straffa en flykting för olovlig vistelse. I propositionen anges att med hänsyn till vad som anförts om s.k. ringa fall och möjlighet att inte väcka åtal kan förslaget inte anses strida mot konventionen. Utskottet, som vill poängtera vikten av att konventionen efterlevs, anser att det är nödvändigt att tillämpningen av straffbestämmelsen nogra följs.

I princip krävs arbetstillstånd för utlänningar som vill arbeta i Sverige. Undantag görs bl.a. för den som har permanent uppehållstillstånd eller är nordisk medborgare eller EU-medborgare. Om utlänningen saknar arbetstillstånd kan han eller hon dömas till böter samt avvisas. Den som har en utlänning i sin tjänst utan att denne har föreskrivet arbetstillstånd kan dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Utskottet delar regeringens bedömning att det inte skall fordras uppsåt för straffbarhet i dessa fall. Straffbestämmelsen bör således utvidgas till att även omfatta gärningar som begås av oaksamhet.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionens förslag om olovlig vistelse och om avsaknad av tillstånd vid arbete samt avstyrker därmed motionerna 2003/04:Sf9 i denna del, 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del och 2003/04:Sf14 yrkande 3 i denna del.

Otillåtet passerande av yttre gräns och underlåtenhet att göra föreskriven anmälan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag till ändringar i utlänningsslagen vad avser höjt maximistraff för otillåtet passerande av yttre gräns samt straffrättsligt ansvar vid oaksam underlåtenhet att göra föreskriven anmälan. Riksdagen bör därmed avslå motionsyrkanden om bl.a. avslag på propositionens förslag i dessa delar.

Jämför reservationerna 7 (kd, v, mp) och 8 (v, mp).

Gällande ordning

En utlänning som på ett otillåtet sätt passerar en yttre gräns kan enligt 10 kap. 2 § 4 UtL dömas till böter eller, när omständigheterna är försvårande, till fängelse i högst sex månader.

I 5 kap. 1 § utlänningsförordningen (1989:547), UtLF, anges att med inre gräns avses en landgräns mot Schengenstat, samt hamnar för reguljära färjeförbindelser och flygplatser där avgående och ankommande trafik inte kommer direkt från en ort utanför en Schengenstat. Med yttre gräns avses land- eller sjögränser samt hamnar och flygplatser som inte räknas som inre gräns.

Enligt 5 kap. 3 § första stycket UtLF får inresa och utresa över en yttre gräns inte utan tillstånd av polismyndigheten ske annat än vid en s.k. gränskontrollort (de orter som är gränskontrollorter anges i paragrafens andra stycke). Undantag gäller för utlänningsmän som fått särskilt tillstånd av polismyndigheten, medborgare i en Schengenstat som reser direkt in från eller ut till Schengenstat på ett fritidsfartyg, besättningsmän och passagerare på luftfartyg som avses i 10 §, eller besättningsmän på fartyg som avses i 9 § (5 kap. 4 § UtLF).

Enligt 5 kap. 6 § UtLF skall en utlänning som reser in i landet över en yttre gräns visa upp sitt pass för polismyndigheten. Polisen skall också undersöka om det finns tecken på förfalskning, kontrollera varifrån personen kommer, vart han eller hon skall resa och syftet med resan samt att utlännen har tillräckliga medel för sin vistelse och återresa. Vidare skall undersökas om personen är upptagen på den gemensamma spärrlistan som finns i Schengens datoriserade informationssystem (SIS).

Enligt 10 kap. 2 § 2 UtL döms den som inte gör anmälan som föreskrivs i en författning som har utfärdats med stöd av utlänningslagen till böter eller, när omständigheterna är försvårande, fängelse i högst sex månader.

Enligt 5 kap. 12 och 14 §§ UtLF skall befälhavare, eller en representant för denne, på vissa ankommande fartyg anmäla sig till Kustbevakningen inom en viss tid före ankomst. Anmälan omfattar bl.a. fartygets besättningslistor och passagerare.

Av 10 kap. 2 § 1 UtL framgår att en utlänning, som i annat avseende än beträffande skyldigheten att ha pass, visering, uppehållstillstånd eller arbetstillstånd, överträder bestämmelser i utlänningslagen eller vad som föreskrivits med stöd av lagen, döms till böter eller, när omständigheterna är försvårande, till fängelse i högst sex månader.

Propositionen

I propositionen anføres att eftersom personkontrollerna vid de inre gränserna har tagits bort och en utlänning som tagit sig in i Schengenområdet i princip kan röra sig fritt mellan medlemsstaterna, är det väsentligt att passerandet av den yttre gränsen sker på ett sätt som möjliggör den kontroll av utlänningsmän som åläggs medlemsstaterna enligt Schengenkonventionen.

Före Schengeninträdet år 2001 var olovlig inresa i Sverige inte kriminaliserad, förutom i de fall då en utlänning som på grund av ett tidigare verkställt beslut om utvisning på grund av brott var förbjuden att återvända till Sverige trots detta olovligen reste in i landet. Däremot kunde den som hjälpte en utlänning att olovligen ta sig in i Sverige, då liksom nu, komma att straffas.

För att straffet för otillåtet passerande av yttre gräns skall stå i proportion till vad den som smugglar in utlänningen riskerar föreslås i propositionen att straffskalan skärps. Normalpåföljden för detta brott bör vara fängelse i högst ett år och böter bör bara kunna komma i fråga när omständigheterna är mildrande.

När det gäller frågan om även en flykting kan komma att straffas för olovlig inresa och om svensk lag därmed kan anses strida mot Genèvekonventionen anför i propositionen följande. Eftersom artikel 31 i konventionen förutsätter att en flykting utan dröjsmål anmäler sig till myndigheterna och visar godtagbara skäl för sin olovliga inresa för att undgå straffansvar, anser regeringen att konventionsåtagandet kan anses uppfyllt för svensk del. Den utlänning som vill söka skydd i Sverige skall vid ankomsten anmäla sig till myndigheterna för att därefter få sin ansökan om asyl prövad. Straffbestämmelsen hindrar således ingen från att söka asyl i Sverige.

Det straffrättsliga ansvaret för den som inte gör anmälan föreskriven i en författning som har utfärdats med stöd av utlänningslagen föreslås i propositionen utvidgas till att också omfatta gärningar som begås av oaktsamhet. I propositionen föreslås vidare att det straffrättsliga ansvaret enligt 10 kap. 2 § 1 UtL för en utlänning som i annat avseende än när det gäller skyldighet att ha pass, visering, uppehållstillstånd eller arbetstillstånd överträder bestämmelser i utlänningslagen eller vad som föreskrivits med stöd av lagen skall tas bort.

Motioner

Sven Brus m.fl. (kd) yrkar i motion 2003/04:Sf14 yrkande 2 avslag på förslaget om att skärpa straffet för otillåtet passerande av yttre gräns. Motionärerna anser att den som i vinstsyfte smugglar in en person i Sverige inte kan jämföras med de människor som söker sig hit. I yrkande 3 i denna del begärs att regeringen utreder frågan om huruvida lagförslaget om otillåtet passerande av yttre gräns riskerar att straffbelägga asylsökande. I motionen anges att det finns personer som av något skäl inte kontaktar myndigheterna på en gång och att flertalet asylsökande anmäler sig till myndigheterna först när de befinner sig i Sverige.

I motion 2003/04:Sf9 i denna del av Ulla Hoffmann m.fl. (v) yrkas avslag på propositionens förslag om att straffen för otillåtet passerande av yttre gräns och underlåtenhet att göra föreskriven anmälan skall skärpas.

Mona Jönsson (mp) begär i motion 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del avslag på propositionen i dessa delar eftersom personers fria rörlighet över gränser inte bör vara kriminaliserad. Motionären har förståelse för behovet av anmälningsskyldighet för befälhavare men är emot straff om anmälan uteblir på grund av humanitära skäl.

Utskottets ställningstagande

Enligt Genèvekonventionen får en stat inte straffa en flykting för olovlig inresa, om flyktingen kommer direkt från ett område där han eller hon hotades av politisk förföljelse som gällde hans eller hennes liv eller frihet. Konventionen förutsätter emellertid att flyktingen, för att undgå straffansvar, utan dröjsmål anmäler sig till myndigheterna och visar godtagbara skäl för sin olovliga inresa. Enligt utskottets uppfattning bör den utlänning som vill söka skydd i Sverige vid ankomsten anmäla sig till myndigheterna för att därefter få sin ansökan om asyl prövad. Enligt vad som framgår av propositionen så kommer den som söker asyl vid ankomsten inte att straffas för otillåtet passande av yttre gräns.

När det gäller underlåtenhet av en befälhavare, eller en representant för denne, att göra anmälan som föreskrivs i en författning som har utfärdats med stöd av utlänningslagen delar utskottet regeringens bedömning att underlåtenhet att göra en föreskriven anmälan skall vara straffbar även när den begås av oaktsamhet.

Utskottet tillstyrker propositionen vad gäller otillåtet passerande av yttre gräns och underlåtenhet att göra föreskriven anmälan samt avstyrker motionerna 2003/04:Sf9 i denna del, 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del samt 2003/04:Sf14 yrkandena 2 och 3 i denna del.

Tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag till ändringar i utlänningslagen vad avser möjligheten att ge tidsbegränsade uppehållstillstånd för målsägande och vittnen. Riksdagen bör därmed avslå motionsyrkanden om permanenta uppehållstillstånd för dessa personer.

Jämför reservationerna 9 (fp, c), 10 (kd), 11 (v) och 12 (mp).

Propositionen

I propositionen föreslås att en ny bestämmelse införs i utlänningslagen som gör det möjligt att bevilja tidsbegränsat uppehållstillstånd till utlänningar då det är befogat med hänsyn till genomförandet av förundersökning eller huvudförhandling i brottmål. Syftet är att lagföringen av brott skall kunna

underlättas genom att de utlänningar som utsatts för brott i Sverige eller vittnen ges möjlighet att stanna kvar här under brottsutredning och rättegång i de fall där förundersökningsledaren bedömer att deras medverkan kan vara av betydelse för rättsprocessen. Tillståndsgivningen begränsas inte till mål rörande ett visst slags brott.

En ansökan om tidsbegränsat uppehållstillstånd skall kunna göras av såväl polismyndighet som åklagare i egenskap av förundersökningsledare, vilka genom förhör och andra utredningsåtgärder enligt propositionen bäst kan bedöma vikten av att målsäganden eller vittnet är personligen närvarande under rättsprocessen och därmed avgöra om utlänningen kan antas ha betydelse som bevisperson.

Det tidsbegränsade uppehållstillståndet innebär att brottsoffren ges tid att samla sig och fundera över sin situation. För att förhindra avvísning eller utvisning bör därför förundersökningsledaren skyndsamt ansöka om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd när polisen påträffar de kvinnor eller män som utsatts för människohandel. De skall då också ges information om möjligheterna att söka annan form av uppehållstillstånd. Endast förundersökningsledaren föreslås få rätt att överklaga Migrationsverkets beslut till Utlänningsnämnden.

I propositionen anges att någon yttersta tidsgräns för uppehållstillståndet inte bör anges eftersom det skulle kunna leda till att syftet med lagförslaget, att lagföring av brott skall underlättas genom att bevispersonerna är kvar här i landet fram till dess att rättsprocessen är avslutad, inte uppnås fullt ut. Beroende på omständigheterna i det enskilda fallet kan tillståndet enligt propositionen inledningsvis ges för en kortare tid på någon eller några månader. Om brottsutredningen blir omfattande eller om målet drivs i flera instanser kan förundersökningsledaren vid flera tillfällen ansöka om ny förlängning av det tidigare beviljade tillståndet. Detta innebär att berörda bevispersoner kan komma att vistas i Sverige under en längre tid, ibland överstigande ett år. I dessa fall kan det enligt propositionen bli aktuellt att personerna folkbokförs i Sverige.

För att klargöra att det tidsbegränsade tillståndet, som har utverkats efter ansökan av annan än utlänningen själv, inte skall begränsa en persons möjligheter att få en ansökan om uppehållstillstånd prövad på andra grunder föreslås att en bestämmelse härom införs i utlänningslagen.

I propositionen görs bedömningen att nuvarande regler i utlänningslagen kan omfatta de situationer som kan komma att uppstå vid en prövning av frågan om permanent uppehållstillstånd av bl.a. humanitära skäl för t.ex. offer för människohandel eller när det gäller barn som utsatts för brott. Några ytterligare föreskrifter som tar sikte på denna situation föreslås därför inte.

Motioner

I motion 2003/04:Sf11 av Per Westerberg m.fl. (m) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om möjligheten att erhålla permanent uppehållstillstånd efter att ha beviljats tillfälligt uppehållstillstånd för att medverka som målsägande

eller vittne. I motionen anförts att genom att ta i anspråk den som är brottsoffer för utredning och domstolsförhandling får staten anses ha tagit på sig ett ansvar för att bereda offret skydd mot de risker som detta medför. Utlänningen bör därför i vissa fall kunna ges permanent uppehållstillstånd, vanligen av humanitära skäl. Motionärerna saknar också i detta sammanhang barnperspektivet. I yrkande 7 anförts att de krav som skall ställas upp för att bevilja tidsbegränsade uppehållstillstånd för utländska vittnen och målsäganden bör preciseras i lagen. Det kan t.ex. vara att tillstånd bör ges i situationer där det dels på grund av brottets karaktär, dels brottsutredning och lagföring av den misstänkte framstår som påkallat. Ett tillkännagivande härom begärs.

Inger René m.fl. (m) begär i motion 2003/04:Ju290 om trafficking ett tillkännagivande om vikten av att underlätta för kvinnorna att biträda myndigheterna. Juridisk hjälp, vittnesskydd och tidsbegränsade uppehållstillstånd kan säkerställa att offren kan vittna om brottsliga gärningar (yrkande 4).

I motionerna 2003/04:Sf12 av Bo Könberg m.fl. (fp) yrkande 2 samt 2003/04:Sf249 yrkande 5 och 2003/04:Ju447 yrkande 6 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs tillkännagivanden om att offer för människohandel i normalfallet skall beviljas permanenta uppehållstillstånd av humanitära skäl. Det är enligt motionärerna inte tillräckligt att offren för människohandel skall få stanna endast under den tid som rättsprocessen kräver.

Sven Brus m.fl. (kd) begär i motionerna 2003/04:Sf14 yrkande 4 och 2003/04:Sf403 yrkande 32 att regeringen återkommer med förslag som innebär att offer för människohandel som inte kan garanteras skydd vid hemkomsten skall kunna söka och beviljas uppehållstillstånd antingen som skyddsbehövande eller av humanitära skäl. Att endast erbjuda offer för människohandel ett tillfälligt uppehållstillstånd för att de skall vittna mot sina förövare skulle enligt motionärerna kunna ses som bara ännu ett sätt att utnyttja dem.

I motion 2003/04:U255 av Rosita Runegrund m.fl. (kd) yrkande 14 i denna del begärs ett tillkännagivande om att temporära uppehållstillstånd bör ges snabbt.

I motion 2003/04:Ju452 av Camilla Sköld Jansson m.fl. (v) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om flyktingstatus för de kvinnor som transporterats hit för sexuell exploatering. Motionärerna anser att genom att ge kvinnor utsatta för människohandel med sexuella ändamål tillfälligt uppehållstillstånd i syfte att de skall kunna bidra till uppklarande av brott och bistå under rättegång skulle vara ytterligare ett övergrepp, denna gång begånget av den svenska staten. Den förföljelse som dessa kvinnor utsätts för är enligt motionärerna förföljelse på grund av kön, och kvinnorna bör erhålla flyktingstatus.

Ett tillkännagivande om att personer som fallit offer för människohandel eller trafficking bör få permanent uppehållstillstånd begärs i motion 2003/04:Sf10 av Birgitta Carlsson m.fl. (c) yrkande 1. Motionärerna vill se en generös bedömning. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att personer som fallit

offer för människohandel skall kunna lämna in en ansökan om uppehållstillstånd innan det tidsbegränsade uppehållstillståndet löpt ut och under tiden brottsutredning pågår.

I motion 2003/04:Ju348 av Johan Linander m.fl. (c) yrkande 2 anförs att kvinnor drabbade av människohandel bör ges uppehållstillstånd så att de kan stanna under hela rättegångsprocessen. Vidare bör möjligheterna till asyl på grund av humanitära skäl ses över då många av dem har svårt att återvända. I motionen begärs tillkännagivanden härom.

Också i motion 2003/04:Sf259 av Annika Qarlsso (c) yrkandena 1 i denna del och 2 begärs tillkännagivanden om att traffickingoffer skall ges temporärt uppehållstillstånd som målsägande eller vittnen samt att asyl skall kunna beviljas av humanitära skäl.

Mona Jönsson (mp), som i motion 2003/04:Sf13 tillstyrker förslaget om tidsbegränsade uppehållstillstånd för målsägande och vittnen, anför i yrkande 1 i denna del kritik mot att Utlänningsnämnden skall vara överprövningsinstans för Migrationsverkets beslut i dessa fall.

I motion 2003/04:Ju448 om trafficking av Mona Jönsson m.fl. (mp) yrkandena 3 i denna del och 4 begärs tillkännagivanden om att uppehållstillstånd bör kunna ges tills utredningen är avslutad och om att en särskild prövning bör göras i varje individuellt fall om möjlighet till permanent uppehållstillstånd utifrån humanitära skäl.

Även i motion 2003/04:Ju390 om människohandel för sexuella ändamål av Gustav Fridolin m.fl. (mp) yrkande 2 i denna del begärs ett tillkännagivande om rätten för de för brottet utsatta kvinnorna att få stanna i Sverige.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar förslaget om tidsbegränsade uppehållstillstånd för utländska målsägande och vittnen så att dessa s.k. bevispersoner kan ges en laglig möjlighet att tillfälligt stanna kvar i Sverige för att genom vittnesmål och annan bevisning bistå brottsutredande personal att lagföra brott. Möjligheten till tidsbegränsade uppehållstillstånd är inte begränsade till någon viss kategori brott. Utskottet vill dock understryka, vilket också framgår av propositionen, att det skall vara fråga om allvarlig brottslighet där utlänningens medverkan bedöms ha betydelse för möjligheten att lagföra brottet. I propositionen anges att förundersökningsledaren skyndsamt bör ansöka om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för att förhindra en eventuell avvisning eller utvisning i dessa fall. Förundersökningsledaren bör också samråda med bevispersonen om hans eller hennes vilja att stanna kvar i Sverige innan en ansökan görs. Härvid bör även kunna beaktas de praktiska möjligheterna att bereda skydd mot de risker som medverkan som målsägande eller vittne i sig kan medföra för personen. När ansökan om tidsbegränsat uppehållstillstånd i dessa fall avser ett barn anser utskottet att det bör göras en samlad bedömning och att hänsyn till barnets bästa måste vägas in i alla led. Vidare är det enligt utskottets mening viktigt att utlänningen, eventuellt med biträde av tolk, informeras av polis och åklagare om vilka andra grunder för uppehållstillstånd

som finns och om vad som kommer att gälla under vistelsetiden i form av boende, försörjning m.m. Därutöver måste givetvis information om rätt till målsägandebiträde, stödperson under rättegång m.m. enligt gällande regler lämnas.

Att någon har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som målsägande eller vittne på ansökan av förundersökningsledaren skall inte hindra att en ansökan av personen själv om uppehållstillstånd i Sverige på andra grunder prövas. Detta föreslås också uttryckligen anges i utlänningslagen. Utskottet vill i detta sammanhang peka på att det med nuvarande lagstiftning är möjligt för brottsoffer att få permanent uppehållstillstånd bl.a. av humanitära skäl. Anhörigkommittén har, när det gäller denna möjlighet, i sitt betänkande Människosmuggling och offer för människohandel (SOU 2002:69) anfört bl.a. att de bedömningar och uttalanden som gjorts av regeringen och Utlänningsnämnden lämnar utrymme för möjligheten att vid påtagligt ömmande omständigheter ge uppehållstillstånd även för vissa offer för människohandel. Det kan exempelvis vara fråga om uppsplitande händelser som offret utsatts för bl.a. i Sverige liksom offrets befogade rädsla för och utsatthet i förhållande till t.ex. gärningsmän som väntar i hemlandet i kombination med att myndigheterna i hemlandet inte kan bereda det skydd eller den vård som kan behövas med anledning av brottet.

Utskottet anser att det är angeläget att den som i Sverige medverkat i en process rörande allvarlig brottslighet, och som därvid på ett substantiellt sätt bidragit till att någon lagförs för exempelvis människosmuggling eller människohandel, bör kunna ges ett permanent uppehållstillstånd. Personen har i dessa situationer i regel utsatts för stor fara och måste enligt utskottets mening kunna beredas skydd härför. Utskottet motsätter sig däremot att enbart det faktum att en utlännings varit utsatt för brott automatiskt skall föranleda att ett permanent uppehållstillstånd ges. Enligt utskottets mening måste en sammantagen bedömning göras i fråga om de skyddsbehov eller humanitära skäl som kan utgöra grund för uppehållstillstånd i det enskilda fallet. Som framgår av propositionen skall redan vid frågan om det tidsbegränsade uppehållstillståndet beaktas möjligheten att bereda offret skydd mot de risker som en utredning och domstolsförhandling kan medföra för brottsoffret.

I detta sammanhang kan utskottet vidare konstatera att Utlänningslagskommittén (UD 2003:02), som beräknas avsluta sitt arbete senast den 1 juni 2004, enligt sina direktiv, med utgångspunkt i den lagrådsremiss med förslag till ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden, skall se över reglerna och lämna förslag när det gäller bl.a. uppehållstillstånd av humanitära skäl. Utskottet vill också här peka på att i kommissionens förslag till direktiv om tillfälligt uppehållstillstånd för offer för medhjälp till olaglig invandring och människohandel som samarbetar med myndigheterna, KOM(2002) 71, föreslås att en medlemsstat skall ta hänsyn till att offret samarbetat vid prövningen av en ansökan om uppehållstillstånd (artikel 16.1). En politisk överenskommelse om huvuddelarna i direktivförslaget nåddes i

november 2003. Fråga har emellertid väckts om det i direktivet bör anges att medlemsstaterna skall eller får ta denna hänsyn. Bland annat denna del har därför lyfts ur för vidare behandling.

Utskottet noterar att regeringens lagförslag innebär att även punkt 3 i 2 kap. 5 § andra stycket ändras, nämligen att det avslutande ordet ”eller” tas bort.

Utskottet, som tillstyrker propositionen i dessa delar, anser motionerna 2003/04:Sf11 yrkandena 4 och 7, 2003/04:Ju290 yrkande 4, 2003/04:Sf14 yrkande 4 och 2003/04:U255 yrkande 14 i denna del i huvudsak tillgodosedda. Motionerna avstyrks.

Utskottet avstyrker även motionerna 2003/04:Sf10 yrkande 1, 2003/04:Sf12 yrkande 2, 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del, 2003/04:Sf249 yrkande 5, 2003/04:Sf259 yrkandena 1 i denna del och 2, 2003/04:Sf403 yrkande 32, 2003/04:Ju348 yrkande 2, 2003/04:Ju390 yrkande 2 i denna del, 2003/04:Ju447 yrkande 6, 2003/04:Ju448 yrkandena 3 i denna del och 4 och 2003/04:Ju452 yrkande 3.

Motion 2003/04:Sf10 yrkande 2 om möjligheten i dessa fall för en person med tidsbegränsat uppehållstillstånd att lämna in en ansökan om uppehållstillstånd på andra grunder är tillgodosedd med propositionens förslag och avstyrks.

Sjukvård, socialt bistånd och utbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag att godkänna de föreslagna riktlinjerna om statlig ersättning till kommuner och landsting för vissa utlänningar. Vidare bör riksdagen avslå motionsyrkanden om socialt stöd, hälso- och sjukvård samt boende för personer med tidsbegränsade uppehållstillstånd som målsägande eller vittnen.

Jämför reservation 13 (kd, c, mp).

Gällande ordning

Enligt 2 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) har kommunen det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Av 4 kap. 1 § framgår att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Kommunen har vidare ett ansvar enligt 5 kap. 11 § socialtjänstlagen att verka för att bl.a. den som utsatts för brott får stöd och hjälp. Socialnämnden skall också enligt 1 § samma kapitel bl.a. verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden.

Asylsökande barn har enligt förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl. rätt till utbildning m.m. Kommunerna ersätts av staten för detta.

Propositionen

I propositionen föreslås att de målsägande och vittnen som har beviljats tidsbegränsat uppehållstillstånd för att närvara vid genomförandet av förundersökning eller huvudförhandling i brottmål skall ha tillgång till samma hälso- och sjukvård samt bistånd enligt socialtjänstlagen som i Sverige bosatta personer. Bistånd enligt socialtjänstlagen skall även kunna utgå under ansökningstiden.

Situationen för de utlänningar det kan vara fråga om kan enligt propositionen jämföras med kvinnor som utsatts för våld i hemmet genom att utlänningen kan ha lika svårt att återvända till sin normala miljö. De kan även leva med en liknande hotbild. Det är därför viktigt att socialtjänsten särskilt beaktar detta samt i dessa ärenden samarbetar med polisen om det skydd som personerna kan behöva. Vidare kan brottsoffer som är barn behöva särskilda insatser av kommunen på grund av att de inte kan ta hand om sig själva. Barn och ungdomar som vistas här med anledning av förundersökningsledarens ansökan föreslås få möjlighet att delta i utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg på samma sätt som asylsökande barn.

När det gäller ersättning till kommuner och landsting föreslås att staten ersätter för de faktiska kostnader som uppkommit både beträffande omedelbar och annan hälso- och sjukvård samt utgifter för bistånd enligt socialtjänstlagen, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen om vård av missbrukare i vissa fall. Ersättning till kommunerna för utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg skall utgå enligt samma grunder som gäller för asylsökande barn.

I propositionen anges att den som ansöker om permanent uppehållstillstånd på grund av t.ex. humanitära skäl kommer att omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) när det gäller rätt till dagersättning och särskilt bidrag fram till dess att uppehållstillstånd beviljats. För att de personer det här är fråga om skall få insatser i form av t.ex. ett skyddat boende måste emellertid även dessa personer, vid en bedömning av biståndsinsatser enligt socialtjänstlagen, enligt propositionen jämföras med personer som är bosatta i vistelsekommunen.

I propositionen görs bedömningen att antalet tidsbegränsade uppehållstillstånd inte kommer att vara fler än högst ett tjugotal per år och att tillstånden kommer att ges för en kortare tid. Kostnaderna som tillståndsgivningen kan medföra för kommun och landsting beräknas uppgå till ca 1 miljon kronor och bör kunna finansieras inom ramen för nuvarande anslag. Avsikten är enligt propositionen att reglera ersättningen till kommuner och landsting för det bistånd de betalat ut och de sjukvårdskostnader de har haft på samma sätt som i förordningen (2002:1118) om statlig ersättning för asylsökande m.fl.

Socialstyrelsen bör informera kommunerna om de rättigheter som i dessa fall gäller enligt socialtjänstlagen samt om kommunernas möjlighet att ansöka om ersättning.

Motioner

Per Westerberg m.fl. (m) begär i motion 2003/04:Sf11 yrkande 6 ett tillkännagivande om att det i propositionen saknas ett resonemang om lagstiftningens konsekvenser för brottsoffer som är barn. Då många av dem som utsätts för människosmuggling är barn är det enligt motionärerna anmärkningsvärt att propositionen saknar denna barnaspekt. Regeringen bör snarast återkomma i denna fråga.

Motion 2003/04:Ju290 av Inger René m.fl. (m) yrkande 5 tar upp frågan om vem som skall finansiera och ansvara för kvinnornas uppehålle i väntan på dom.

I motion 2003/04:A4 av Tina Acketoft m.fl. (fp) yrkande 11 anförs att det är viktigt att bekämpa människohandel för sexuella ändamål och att beivra människohandelsbrottet men att det är än viktigare att öka de ekonomiska anslagen för offren. Motionärerna anser att socialtjänsten skall ta ansvar för offren under utredningen eller tills permanent boende eller uppehålle är ordnat. I motionen begärs ett tillkännagivande härom.

Rosita Runegrund m.fl. (kd) begär i motion 2003/04:U255 yrkande 14 i denna del ett tillkännagivande om att uppsökande verksamhet och riktat stöd skall ges till kvinnor utsatta för trafficking.

Birgitta Carlsson m.fl. (c) påtalar i motion 2003/04:Sf10 yrkande 4 vikten av att polisen utbildas kontinuerligt när det gäller hantering av kvinnor och barn utsatta för människohandel.

I motion 2003/04:Sf259 av Annika Carlsson (c) yrkande 1 i denna del begärs ett tillkännagivande om att traffickingoffer skall ges försörjningsgaranti under rättegång.

I motionerna 2003/04:Ju448 om trafficking av Mona Jönsson m.fl. (mp) yrkande 3 i denna del och 2003/04:Ju390 om människohandel för sexuella ändamål av Gustav Fridolin m.fl. (mp) yrkande 2 i denna del begärs tillkännagivanden om de för brottet utsatta kvinnornas behov av stöd och hjälp och om rätt till boende och socialt stöd under utredningstiden. Kvinnorna behöver hjälp att komma tillbaka till en fungerande tillvaro psykiskt, fysiskt, socialt och ekonomiskt.

Utskottets ställningstagande

Med tidsbegränsade uppehållstillstånd blir det möjligt för bl.a. offer för människohandel att få rättsligt och annat stöd så att de skall kunna bistå i utredningar om brott. Enligt utskottets mening är det dock, då det ligger i statens

intresse att målsägande eller vittnen stannar kvar här under brottsutredning och rättegång, självfallet att också andra grundläggande förmåner tillförsäkras dem.

Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Enligt utskottets mening är det viktigt att dessa personer, som är beroende av kommunens insatser för både levnadsomkostnader, stödotsatser och ett boende som kan kännas tryggt, under tid med uppehållstillstånd men också i avvaktan på att de kan få tidsbegränsat uppehållstillstånd, jämföras med personer som är bosatta i vistelsekommunen när det gäller biståndsinsatser enligt socialtjänstlagen. Socialnämnden bör vidare särskilt beakta att de utlänningar det kan vara fråga om kan vara exempelvis kvinnor som utsatts för våld och hot och kan ha svårt att återvända till sin normala miljö. Här måste socialtjänsten samarbeta med polisen om det skydd som personerna kan behöva. Utskottet noterar att i rambeslutet om åtgärder för att bekämpa människohandel (2002/629/RIF) anges att varje medlemsstat skall uppmuntra initiativ som gör det möjligt för personer som medverkar i rättsliga förfaranden eller som på annat sätt har kontakt med brottsoffren att få en lämplig utbildning med särskild tonvikt vid de mest utsatta gruppernas behov. Detta skall särskilt gälla personal inom polisen och yrkesverksamma inom rättsväsendet (prop. 2001/02:99, bet. 2001/02:JuU28, rskr. 2001/02:219). Den som ansökt om permanent uppehållstillstånd på grund av t.ex. humanitära skäl omfattas av LMA. Finns behov av insatser i form av t.ex. ett skyddat boende skall dock dessa personer jämföras med personer som är bosatta i vistelsekommunen.

När det gäller dessa barns och ungdomars möjlighet att delta i utbildning m.m. bör de enligt utskottets uppfattning kunna delta i utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg på samma sätt som gäller för asylsökande barn. Även ersättningen till kommuner och landsting härför bör utgå enligt samma grunder som gäller för asylsökande barn och ungdomar.

När det gäller barns situation i övrigt vill utskottet peka på att Sverige har undertecknat ett tilläggsprotokoll till FN:s konvention mot gränsöverskridande brottslighet om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn. Av protokollet framgår bl.a. att varje part skall vidta lämpliga åtgärder för att erbjuda migranter tillräckligt skydd mot våld som de kan utsättas för samt ge lämplig hjälp. Parterna skall därvid beakta kvinnors och barns särskilda behov. Utskottet anser att barn som är brottsoffer kan finna sig i en särskilt utsatt situation och därför vara i behov av särskilda insatser. Här vill utskottet peka på att dels har kommunen ett särskilt ansvar enligt socialtjänstlagen att sörja för de barn som vistas i kommunen, dels åligger det socialnämnden att verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden. Exempelvis kan ett barn under 18 år som är målsägande och vittne behöva tas emot i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende. Utskottet har också i ovanstående avsnitt anfört att särskild hänsyn måste tas till barnets bästa i samband med ansökan om det tidsbegränsade uppehållstillståndet.

Beträffande hälso- och sjukvård delar utskottet regeringens bedömning att de som vistas här i avvaktan på ett beslut om tidsbegränsat uppehållstillstånd skall ha tillgång till omedelbar vård.

De som har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för att närvara under rättsprocessen i Sverige kan, beroende på de övergrepp de utsatts för som brottsoffer, vara i behov av mer omfattande vård än enbart omedelbara insatser. Utskottet anser därför att dessa personer bör erbjudas samma hälso- och sjukvård som i Sverige bosatta personer.

Enligt utskottets mening bör kommuner och landsting ersättas av staten för de faktiska kostnader som uppkommit. Det gäller således ersättning för hälso- och sjukvård, både omedelbar vård och annan vård som lämnats, samt utgifter för bistånd enligt socialtjänstlagen m.m. Det är också enligt utskottets mening mycket viktigt att Socialstyrelsen informerar kommunerna om dessa personers rättigheter enligt socialtjänstlagen.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag. Motionerna 2003/04:Sf10 yrkande 4, 2003/04:Sf11 yrkande 6, 2003/04:Sf259 yrkande 1 i denna del, 2003/04:A4 yrkande 11, 2003/04:Ju290 yrkande 5, 2003/04:Ju390 yrkande 2 i denna del, 2003/04:Ju448 yrkande 3 i denna del och 2003/04:U255 yrkande 14 i denna del får med det anförda anses i huvudsak tillgodosedda och avstyrks.

Stöd vid återvändande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om stöd i ursprungslandet för offer för människohandel och den som medverkat som vittne eller målsägande i en brottmålsprocess.

Jämför reservation 14 (kd, c, mp).

Motioner

I motion 2003/04:Sf11 av Per Westerberg m.fl. (m) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att regeringen snarast bör återkomma med förslag till åtgärder som kan vidtas och vilket stöd som kan erbjudas den som efter att ha medverkat som vittne eller målsägande i en brottmålsprocess återvänder till ursprungslandet.

Rosita Runegrund m.fl. (kd) begär i motion 2003/04:U255 yrkande 14 i denna del ett tillkännagivande om att kvinnor utsatta för trafficking skall ges hjälp när de återvänder hem.

I motion 2003/04:Sf10 av Birgitta Carlsson m.fl. (c) yrkande 3 anförts att svenska myndigheter initialt skall ansvara för trygghet och säkerhet för de människor som fallit offer för människohandel eller trafficking även när de återvänt till sitt hemland. Hjälpande insatser, som bör verkställas så snart personen anländer till hemlandet, kan handla om att upprätta kontakt med myndighet eller organisation på plats.

Också Gustav Fridolin m.fl. (mp) anger i motion 2003/04:Ju390 om människohandel för sexuella ändamål att de för brottet utsatta kvinnorna behöver stöd och hjälp även i sina hemländer (yrkande 2 i denna del).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att FN:s protokoll mot människohandel anger skyldigheter för både ursprungsstaten och ankomststaten när det gäller återanpassning av offer för människohandel. Enligt utskottets mening är det självklart att ett återsändande i dessa fall skall ske på ett värdigt sätt och med hänsyn till personens säkerhet. Offren skall även i Sverige erbjudas återanpassningsprogram, vilket enligt utskottets mening kommer att vara viktigt när de återvänder till sina hemländer. Utskottet kan också konstatera att Sveriges utvecklingssamarbete här fyller en viktig roll. Det kan röra sig om förebyggande åtgärder för att förhindra att främst kvinnor och barn faller offer för människohandlare, insatser för att stödja återintegrering av offren samt insatser för att stärka ländernas förmåga att bekämpa människohandel.

Utskottet vill även peka på migrationsministerns interpellationssvar den 27 januari 2004 (ip. 2003/04:182) där särskilt nämns utarbetandet av en nationell handlingsplan för arbetet med att bekämpa prostitution och handel med människor, särskilt kvinnor och barn. Handlingsplanen inbegriper åtgärder för förebyggande av prostitution och människohandel samt insatser för skydd och bistånd till offren. Arbetet kommer att drivas inom berörda politikområden och ske i samråd med ansvariga myndigheter och frivilligorganisationer och kommer att inkludera insatser både på nationell och internationell nivå.

Med det anförda avstyrks motionerna 2003/04:Sf10 yrkande 3, 2003/04:Sf11 yrkande 5, 2003/04:Ju390 yrkande 2 i denna del och 2003/04:U255 yrkande 14 i denna del.

Tillfällig vistelse utanför förvarslokal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag till ändringar i utlänningslagen vad avser Migrationsverkets förvarspersonals befogenhet att hindra en förvarstagen person från att rymma också i de fall den förvarstagne tillfälligt vistas utanför förvarslokalen. Riksdagen bör därmed avslå motionsyrkanden om avslag på förslagen i dessa delar.

Jämför reservationerna 15 (c) och 16 (mp).

Propositionen

I propositionen anges att ansvaret för förvarstagna personer övergick från polismyndigheten till Migrationsverket den 1 oktober 1997. I samband med detta lagstodgades om s.k. förvarslokaler. Migrationsverkets förvarspersonal

har befogenhet att hindra en förvarstagen person från att lämna förvarslokalen samt att under vissa förutsättningar, exempelvis om utlänningen utgör en allvarlig fara för sig själv eller andra, begränsa den förvarstagnes rörelsefrihet inom förvarslokalen. För att hindra någon från att rymma från lokalen får personalen, om det är nödvändigt, utöva tvång och i viss utsträckning tillgripa våld. Enligt 6 kap. 19 § UtL har Migrationsverket ansvaret för förvarslokaler och för behandlingen av de utlänningar som vistas där. Ordalydelsen i bestämmelsen ger enligt propositionen intrycket att Migrationsverkets ansvar inte sträcker sig utanför förvarslokalen. Det förekommer emellertid att förvarstagna personer av olika skäl, exempelvis för transport till en annan förvarslokal eller för tandläkarbesök eller liknande, tillfälligt vistas utanför förvarslokalerna. I propositionen föreslås därför att bestämmelsen i 6 kap. 19 § UtL ändras så att det klart framgår att Migrationsverket har ansvaret för behandlingen och tillsynen av förvarstagna personer också när dessa tillfälligt vistas utanför förvarslokalerna. I propositionen framhålls särskilt att det inte är fråga om att ge Migrationsverket befogenhet att bedriva något polisiärt arbete vid tillsynen och behandlingen av förvarstagna personer.

Förslaget bedöms inte medföra ökade kostnader.

Motioner

Birgitta Carlsson m.fl. (c) begär i motion 2003/04:Sf10 yrkande 5 ett tillkännagivande om att personal på Migrationsverkets förvarsenheter inte skall ges befogenhet att använda våld för att förhindra rymning utanför förvarslokalen. Motionärerna anser att det är olämpligt då personalen saknar utbildning här för.

Också i motion 2003/04:Sf13 av Mona Jönsson (mp) yrkande 1 i denna del anförs att Migrationsverket inte bör ges befogenheter att använda våld för att hindra rymning utanför förvarslokalen. Föreligger risk för rymning bör andra myndigheter med utbildning härför eskortera den förvarstagne.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att lagen bör ändras så att det uttryckligen framgår att Migrationsverkets förvarspersonal skall ha befogenhet att hindra en förvarstagen person från att rymma även då den förvarstagne tillfälligt vistas utanför förvarslokalen. Det är enligt utskottets uppfattning inte fråga om att ge Migrationsverket befogenhet att bedriva polisiärt arbete vid tillsynen och behandlingen av förvarstagna personer.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionens förslag och avstyrker motionerna 2003/04:Sf10 yrkande 5 och 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Människosmuggling och hjälp till olovlig vistelse, punkt 2 (fp, kd, c)

av Sven Brus (kd), Bo Könberg (fp), Linnéa Darell (fp) och Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 10 kap. 2 a, 3, 3 a, 5 och 6 §§ och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:35 i denna del och motionerna 2003/04:Sf12 yrkande 1, 2003/04:Sf14 yrkande 1 och 2003/04:Sf249 yrkande 15 och avslår motionerna 2003/04:Sf9 i denna del, 2003/04:Sf11 yrkandena 2 och 3, 2003/04:Sf13 yrkandena 1 i denna del, 2 och 3 och 2003/04:Sf257 yrkande 8.

Ställningstagande

För att komma åt människosmugglare krävs harmoniserade och skärpta straff för människosmuggling som sker i vinstsyfte. Att av ideella skäl hjälpa en utlänning att komma till eller in i Sverige skall emellertid aldrig vara straffbart. Det finns allt färre lagliga sätt att ta sig till och in i EU:s länder, varför EU:s flyktingpolitik måste förändras i mer human riktning. En skärpning av straffet för människosmuggling måste kombineras med ett tydligt arbete från svensk sida för en mer human europeisk flyktingpolitik. Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Människosmuggling och hjälp till olovlig vistelse, punkt 2 (v)

av Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 10 kap. 2 a, 3, 3 a, 5 och 6 §§ och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Sf9 i denna del, 2003/04:Sf13 yrkande 1 i

denna del och 2003/04:Sf257 yrkande 8 och avslår proposition 2003/04:35 i denna del och motionerna 2003/04:Sf11 yrkandena 2 och 3, 2003/04:Sf12 yrkande 1, 2003/04:Sf13 yrkandena 2 och 3, 2003/04:Sf14 yrkande 1 och 2003/04:Sf249 yrkande 15.

Ställningstagande

Regeringens förslag innebär att det inte bara är människosmuggling i vinstsyfte som kriminaliseras utan även hjälp till inresa av ideella skäl. Ett humanitärt undantag bör gälla inte bara vid hjälp att ta sig till Sverige utan även vid hjälp att resa in i Sverige. Vidare är den föreslagna straffskärpningen oacceptabel. Förslagen om människosmuggling och organiserande av människosmuggling bör därför avslås.

Det är oacceptabelt att den humanitära klausulen i rådsdirektivet är fakultativ och att bevisbördan läggs på den enskilde. Riksdagen bör bl.a. med hänsyn härtill som sin mening ge regeringen till känna att nya förhandlingar bör påkallas om rådets direktiv 2002/90/EG och rambeslut 2002/946/RIF om människosmuggling.

3. Människosmuggling och hjälp till olovlig vistelse, punkt 2 (mp)

av Mona Jönsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 10 kap. 2 a, 3, 3 a, 5 och 6 §§ och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Sf9 i denna del och 2003/04:Sf13 yrkandena 1 i denna del, 2 och 3 och avslår proposition 2003/04:35 i denna del och motionerna 2003/04:Sf11 yrkandena 2 och 3, 2003/04:Sf12 yrkande 1, 2003/04:Sf14 yrkande 1, 2003/04:Sf249 yrkande 15 och 2003/04:Sf257 yrkande 8.

Ställningstagande

Regeringens förslag innebär att straffskalorna för människosmuggling och organiserande av människosmuggling skärps samt att även hjälp till att olovligen passera genom Sverige eller annan medlemsstat i Europeiska unionen, Norge eller Island straffbeläggs. Människor skall kunna röra sig fritt över gränser och vistas, arbeta och studera i det land de önskar, varför förslagen bör avslås. Också förslaget om att ta bort kravet på vinstsyfte i de fall då någon uppsåtligen hjälper en utlänning att olovligen komma in i en medlemsstat i Europeiska unionen, Norge eller Island bör avslås.

Åtgärder som försvårar för konventionsflyktingar och skyddsbehövande att ta sig till Sverige får inte komma i fråga. En utvärdering och översyn av utlänningslagstiftningen i syfte att åstadkomma en humanare migrations- och asylreglering bör genomföras, och därefter bör regeringen återkomma med ett nytt lagförslag om människosmuggling. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Olovlig vistelse i Sverige, punkt 3 (kd, c)

av Sven Brus (kd) och Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 10 kap. 1 § och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:35 i denna del och motion 2003/04:Sf14 yrkande 3 i denna del och avslår motionerna 2003/04:Sf9 i denna del och 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del.

Ställningstagande

Flertalet asylsökande anmäler sig först när de befinner sig i Sverige, och det finns olika skäl till att vissa inte kontaktar myndigheterna på en gång. Regeringen bör utreda huruvida lagförslaget om olovlig vistelse i Sverige medför risk för att asylsökande kan komma att straffbeläggas. Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5. Olovlig vistelse i Sverige, punkt 3 (v, mp)

av Mona Jönsson (mp) och Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 10 kap. 1 §. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Sf9 i denna del och 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del och avslår proposition 2003/04:35 i denna del och motion 2003/04:Sf14 yrkande 3 i denna del.

Ställningstagande

Det finns inte något starkt behov av att kriminalisera olovlig vistelse även vid oaktksamhet och utvidgningen av det straffbara området är inte acceptabel. Rättsväsendets knappa resurser bör koncentreras till brott av högre angelägenhetsgrad. Förslaget att olovlig vistelse skall vara straffbar även när gärningen begås av oaktksamhet bör därför avslås.

6. Anställning utan föreskrivet tillstånd, punkt 4 (v, mp)

av Mona Jönsson (mp) och Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 10 kap. 1 a och 7 §. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Sf9 i denna del och 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del och avslår proposition 2003/04:35 i denna del.

Ställningstagande

Det är straffbart för en utlänning att arbeta eller bedriva verksamhet här utan att ha tillstånd till det. Det är också straffbart att anställa en utlänning som saknar sådant tillstånd. Ytterligare straffskärpningar är oacceptabla, varför förslaget om att det straffrättsliga ansvaret i dessa fall utvidgas till att omfatta också situationer när gärningen begås av oaktksamhet bör avslås.

7. Otillåtet passerande av yttre gräns, punkt 5 (kd, v, mp)

av Sven Brus (kd), Mona Jönsson (mp) och Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 10 kap. 1 b §. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Sf9 i denna del, 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del och 2003/04:Sf14 yrkande 2 och avslår proposition 2003/04:35 i denna del och motion 2003/04:Sf14 yrkande 3 i denna del.

Ställningstagande

Det är när det gäller straffsatsen för otillåtet passerande av yttre gräns inte rimligt att jämställa straffet härför med straffet för den som i vinstsyfte smugglar in en person i Sverige. Den som på ett otillåtet sätt tar sig in i Sve-

rige undantas inte från kriminalisering ens om personen sedermera konstateras vara flykting eller skyddsbehövande. Höjningen av maximistraffet för otillåtet passerande av yttre gräns bör således avslås.

8. Underlåtenhet att göra föreskriven anmälan, punkt 6 (v, mp)
av Mona Jönsson (mp) och Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 10 kap. 2 §. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Sf9 i denna del och 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del och avslår proposition 2003/04:35 i denna del.

Ställningstagande

Den extensiva kriminaliseringen i utlänningslagen samt införandet av oakt-samhetsrekvisitet i flera fall kan inte accepteras, varför även förslaget om införande av straffrättsligt ansvar vid oakt-sam underlåtenhet att göra föreskriven anmälan bör avslås.

9. Tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen, punkt 7 (fp, c)
av Bo Könberg (fp), Linnéa Darell (fp) och Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 2 kap. 4 a, 5 och 5 c §§ samt 7 kap. 3 a § och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:35 i denna del och motionerna 2003/04:Ju348 yrkande 2, 2003/04:Ju447 yrkande 6, 2003/04:Sf10 yrkande 1, 2003/04:Sf12 yrkande 2, 2003/04:Sf249 yrkande 5 och 2003/04:Sf259 yrkandena 1 i denna del och 2 och avslår motionerna 2003/04:Ju290 yrkande 4, 2003/04:Ju390 yrkande 2 i denna del, 2003/04:Ju448 yrkandena 3 i denna del och 4, 2003/04:Ju452 yrkande 3, 2003/04:U255 yrkande 14 i denna del, 2003/04:Sf10 yrkande 2, 2003/04:Sf11 yrkandena 4 och 7, 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del, 2003/04:Sf14 yrkande 4 och 2003/04:Sf403 yrkande 32.

Ställningstagande

Personer som har fallit offer för människohandel eller trafficking skall ges tidsbegränsade uppehållstillstånd som målsägande eller vittnen så att de kan stanna under hela rättsprocessen. Det är emellertid inte tillräckligt att offren får stanna endast under den tid som rättsprocessen kräver. I normalfallet bör de därefter beviljas permanenta uppehållstillstånd av humanitära skäl. Hänsyn måste tas till att många av dem har drabbats av avskyvärda övergrepp och har svårt att återvända. Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10. Tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen, punkt 7 (kd)

av Sven Brus (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 2 kap. 4 a, 5 och 5 c §§ samt 7 kap. 3 a § och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:35 i denna del och motionerna 2003/04:U255 yrkande 14 i denna del, 2003/04:Sf14 yrkande 4 och 2003/04:Sf403 yrkande 32 och avslår motionerna 2003/04:Ju290 yrkande 4, 2003/04:Ju348 yrkande 2, 2003/04:Ju390 yrkande 2 i denna del, 2003/04:Ju447 yrkande 6, 2003/04:Ju448 yrkandena 3 i denna del och 4, 2003/04:Ju452 yrkande 3, 2003/04:Sf10 yrkandena 1 och 2, 2003/04:Sf11 yrkandena 4 och 7, 2003/04:Sf12 yrkande 2, 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del, 2003/04:Sf249 yrkande 5 och 2003/04:Sf259 yrkandena 1 i denna del och 2.

Ställningstagande

Att endast erbjuda offer för människohandel ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, som för övrigt bör ges så snabbt som möjligt, för att de skall vittna mot sina förövare kan ses som bara ännu ett sätt att utnyttja dem. Regeringen bör återkomma med förslag som innebär att offer för människohandel som inte kan garanteras skydd vid hemkomsten skall kunna söka och beviljas permanent uppehållstillstånd antingen som skyddsbehövande eller av humanitära skäl. Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11. Tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen, punkt 7 (v)

av Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 2 kap. 4 a, 5 och 5 c §§ samt 7 kap. 3 a § och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:35 i denna del och motion 2003/04:Ju452 yrkande 3 och avslår motionerna 2003/04:Ju290 yrkande 4, 2003/04:Ju348 yrkande 2, 2003/04:Ju390 yrkande 2 i denna del, 2003/04:Ju447 yrkande 6, 2003/04:Ju448 yrkandena 3 i denna del och 4, 2003/04:U255 yrkande 14 i denna del, 2003/04:Sf10 yrkandena 1 och 2, 2003/04:Sf11 yrkandena 4 och 7, 2003/04:Sf12 yrkande 2, 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del, 2003/04:Sf14 yrkande 4, 2003/04:Sf249 yrkande 5, 2003/04:Sf259 yrkandena 1 i denna del och 2 och 2003/04:Sf403 yrkande 32.

Ställningstagande

Genom att ge kvinnor utsatta för människohandel med sexuella ändamål tidsbegränsade uppehållstillstånd enbart i syfte att de skall bidra till uppklärande av brott och bistå under rättegång skulle vara ytterligare ett övergrepp mot dessa kvinnor, denna gång begånget av den svenska staten. Kvinnor som transporterats hit för sexuell exploatering måste anses ha utsatts för förföljelse på grund av kön, och kvinnorna bör erhålla flyktingstatus. Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

12. Tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen, punkt 7 (mp)

av Mona Jönsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 2 kap. 4 a, 5 och 5 c §§ samt 7 kap. 3 a § och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:35 i denna del och motionerna 2003/04:Ju390 yrkande 2 i denna del och 2003/04:Ju448 yrkandena 3 i denna del och 4, bifaller delvis motion 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del och avslår motionerna 2003/04:Ju290 yrkande 4, 2003/04:Ju348 yrkande 2,

2003/04:Ju447 yrkande 6, 2003/04:Ju452 yrkande 3, 2003/04:U255 yrkande 14 i denna del, 2003/04:Sf10 yrkandena 1 och 2, 2003/04:Sf11 yrkandena 4 och 7, 2003/04:Sf12 yrkande 2, 2003/04:Sf14 yrkande 4, 2003/04:Sf249 yrkande 5, 2003/04:Sf259 yrkandena 1 i denna del och 2 och 2003/04:Sf403 yrkande 32.

Ställningstagande

Tidsbegränsade uppehållstillstånd för målsägande och vittnen bör kunna ges under utredningstiden. Utlänningsnämnden bör emellertid inte vara överprövningsinstans för Migrationsverkets beslut om tidsbegränsade uppehållstillstånd. Om kvinnan begär det bör efter utredningstiden en särskild prövning göras i varje individuellt fall om möjlighet till permanent uppehållstillstånd utifrån humanitära skäl. Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

13. Sjukvård, socialt bistånd och utbildning, punkt 8 (kd, c, mp)

av Sven Brus (kd), Birgitta Carlsson (c) och Mona Jönsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner de i propositionen föreslagna riktlinjerna om statlig ersättning till kommuner och landsting för vissa utläningar och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:35 i denna del och motionerna 2003/04:Ju390 yrkande 2 i denna del, 2003/04:Ju448 yrkande 3 i denna del, 2003/04:U255 yrkande 14 i denna del, 2003/04:Sf10 yrkande 4 och 2003/04:Sf259 yrkande 1 i denna del och avslår motionerna 2003/04:Ju290 yrkande 5, 2003/04:Sf11 yrkande 6 och 2003/04:A4 yrkande 11.

Ställningstagande

Det är viktigt att bekämpa människohandel för sexuella ändamål. Under utredning och rättegång måste socialtjänsten ta ansvar för de utsatta personerna i form av försörjning, boende och riktat socialt stöd. Personerna behöver hjälp att komma tillbaka till en fungerande tillvaro psykiskt, fysiskt, socialt och ekonomiskt. Uppsökande verksamhet måste bedrivas och det är också viktigt att polisen kontinuerligt utbildas när det gäller hantering av kvinnor och barn utsatta för människohandel. Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

14. Stöd vid återvändande, punkt 9 (kd, c, mp)

av Sven Brus (kd), Birgitta Carlsson (c) och Mona Jönsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Ju390 yrkande 2 i denna del, 2003/04:U255 yrkande 14 i denna del och 2003/04:Sf10 yrkande 3 och avslår motion 2003/04:Sf11 yrkande 5.

Ställningstagande

Människor som fallit offer för människohandel eller trafficking måste ges stöd och hjälp när de återvänder till sina hemländer. Det bör nog utredas huruvida ett hållbart och praktiskt möjligt skydd och stöd kan erbjudas de drabbade när de återvänder. De hjälpande insatserna, som bör verkställas så snart personen anländer till hemlandet, skulle kunna handla om att upprätta kontakt med myndigheter eller organisationer på plats. Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

15. Tillfällig vistelse utanför förvarslokal, punkt 10 (c)

av Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 6 kap. 19 § och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:35 i denna del och motion 2003/04:Sf10 yrkande 5 och avslår motion 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del.

Ställningstagande

Personal på Migrationsverkets förvarsenheter bör inte ha befogenhet att använda våld för att förhindra rymning utanför förvarslokalen. Det är olämpligt då personalen saknar utbildning härför. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett nytt förslag när det gäller ansvaret vid vistelse utanför förvarslokal. Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

16. Tillfällig vistelse utanför förvarslokal, punkt 10 (mp)

av Mona Jönsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) såvitt avser 6 kap. 19 §. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Sf13 yrkande 1 i denna del och avslår proposition 2003/04:35 i denna del och motion 2003/04:Sf10 yrkande 5.

Ställningstagande

Migrationsverket bör inte ges befogenheter att använda våld för att hindra rymning utanför förvarslokalen. Föreligger risk för rymning bör andra myndigheter med utbildning härför eskortera den förvarstagne. Förslaget om förtydligande i utlänningslagen om att Migrationsverket har ansvar för behandlingen och tillsynen av förvarstagna personer också när dessa tillfälligt vistas utanför förvarslokalerna bör därför avslås.

Särskilt yttrande

Människosmuggling, tidsbegränsade uppehållstillstånd m.m. (m)

Per Westerberg (m), Anita Sidén (m) och Anna Lilliehöök (m) anför:

Vi har i vår motion 2003/04:Sf11 riktat kritik mot propositionen i flera avseenden. Bland annat har det gällt frågan om ideell hjälp till människosmuggling. Vi anser att den som utan syfte att uppnå egen ekonomisk vinning hjälper en person att komma hit för att söka asyl inte skall straffas. Vidare är det enligt vår mening viktigt att ett brottsoffer som deltagit i en utredning och domstolsförhandling och därmed utsatts för stor risk skall kunna få skydd i form av ett permanent uppehållstillstånd. Det är också enligt vår uppfattning nödvändigt att åklagare i denna typ av brottsutredningar har möjlighet att använda olika straffprocessuella tvångsmedel, som hemlig teleavlyssning och hemlig kameraövervakning.

Vi anser att med de skrivningar och förtydliganden som utskottet nu gjort har syftet med våra yrkanden tillgodosetts.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2003/04:35 Människosmuggling och tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen m.m.:

Regeringen föreslår att riksdagen

dels antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1989:529),

dels godkänner de föreslagna riktlinjerna om statlig ersättning till kommuner och landsting för vissa utlännningar (avsnitt 8.1).

Följdmotioner

2003/04:Sf9 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

Riksdagen avslår propositionens förslag till ändringar i 10 kap. utlänningslagen.

2003/04:Sf10 av Birgitta Carlsson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att personer som fallit offer för människohandel eller trafficking bör få permanent uppehållstillstånd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att personer som fallit offer för människohandel eller trafficking skall kunna lämna in uppehållstillståndsansökan innan det tidsbegränsade uppehållstillståndet löpt ut.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att de svenska myndigheterna initialt skall ansvara för trygghet och säkerhet för de människor som fallit offer för människohandel eller trafficking även när de återvänt till sitt hemland.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att polisen kontinuerligt utbildas om människohandel och trafficking.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att personal på Migrationsverkets förvarsenheter inte skall ges befogenhet att använda våld för att förhindra rymning.

2003/04:Sf11 av Per Westerberg m.fl. (m):

1. Riksdagen beslutar att avslå propositionen och begär att regeringen skyndsamt återkommer med nytt lagförslag med de förändringar som avses i motionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om straffrihet för humanitärt stöd som lämnas åt en utlänning, när detta sker utan syfte att uppnå egen ekonomisk vinning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om minimistraff för grov människosmuggling samt grovt organiserande av människosmuggling.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheten att erhålla permanent uppehållstillstånd efter att ha beviljats tillfälligt uppehållstillstånd för att medverka som målsägande eller vittne.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder som kan vidtas och vilket stöd som kan erbjudas den som efter att ha medverkat som vittne eller målsägande i en brottmålsprocess återvänder till ursprungslandet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagstiftningens konsekvenser för brottsoffer som är barn.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vilka krav som skall ställas upp för att bevilja uppehållstillstånd för utländska vittnen och målsäganden.

2003/04:Sf12 av Bo Könberg m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en skärpning av straffet för människosmuggling måste kombineras med ett tydligt arbete från svensk sida för en mer human asylpolitik i EU.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att offer för människohandel i normalfallet skall beviljas permanenta uppehållstillstånd av humanitära skäl.

2003/04:Sf13 av Mona Jönsson (mp):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2003/04:35 om människosmuggling och tidsbegränsade uppehållstillstånd för målsägande och vittnen m.m. utom vad gäller de föreslagna ändringarna i 2 kap. utlänningslagen.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med ett nytt förslag vad gäller människosmugglingsbrottet i enlighet med vad i motionen anförs.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en översyn av utlänningslagstiftningen i syfte att åstadkomma en humanare migrations- och asylreglering.

2003/04:Sf14 av Sven Brus m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om människosmuggling.
2. Riksdagen avslår förslaget om att skärpa straffet för otillåtet passerande av yttre gräns i enlighet med vad som anförs i motionen.
3. Riksdagen begär att regeringen utreder frågan om huruvida lagförslagen om otillåtet passerande av yttre gräns samt olovlig vistelse i Sverige riskerar att straffbelägga asylsökande.
4. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag som innebär att offer för människohandel skall kunna söka och beviljas uppehållstillstånd antingen som skyddsbehövande eller av humanitära skäl.

2003/04:A4 av Tina Acketoft m.fl. (fp):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bekämpande av människohandel för sexuella ändamål.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04:Ju290 av Inger René m.fl. (m):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att underlätta för kvinnorna att biträda myndigheterna genom att vittna om brottsliga gärningar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om när det gäller frågan om vem som skall finansiera och ansvara för kvinnornas uppehälle i väntan på dom.

2003/04:Ju348 av Johan Linander m.fl. (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge uppehållstillstånd till av människohandel drabbade kvinnor och se över möjligheterna för asyl av humanitära skäl i Sverige.

2003/04:Ju390 av Gustav Fridolin m.fl. (mp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätten för de för brottet utsatta kvinnorna att få stanna i Sverige samt deras behov av stöd och hjälp här och i sina hemländer.

2003/04:Ju447 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att offer för människohandel i normalfallet skall beviljas permanenta uppehållstillstånd av humanitära skäl.

2003/04:Ju448 av Mona Jönsson m.fl. (mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om uppehållstillstånd under utredningstiden och rätt till boende och socialt stöd.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att göra en särskild prövning i varje individuellt fall om möjlighet till permanent uppehållstillstånd utifrån humanitära skäl.

2003/04:Ju452 av Camilla Sköld Jansson m.fl. (v):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om flyktingstatus för de kvinnor som transporterats hit för sexuell exploatering.

2003/04:U255 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att temporära uppehållstillstånd och riktat stöd skall ges till kvinnor utsatta för trafficking.

2003/04:Sf249 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att offer för människohandel i normalfallet skall beviljas permanenta uppehållstillstånd av humanitära skäl.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den enda rätta vägen att bekämpa människosmuggling är att tillämpa en mer human europeisk flyktingpolitik.

2003/04:Sf257 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om påkallande av nya förhandlingar om direktivet och rambeslutet om underlättande av icke auktoriserad inresa eller icke auktoriserad vistelse i medlemsstat.

2003/04:Sf259 av Annika Qarlssohn (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att traffickingoffer skall ges temporärt uppehållstillstånd med försörjningsgaranti under efterföljande rättegång.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att traffickingoffer skall beviljas asyl av humanitära skäl.

2003/04:Sf403 av Sven Brus m.fl. (kd):

32. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag som innebär att traffickingoffer som inte kan garanteras skydd vid hemkomst skall kunna söka och beviljas uppehållstillstånd som skyddsbehövande eller på humanitär grund.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i utlänningslagen
(1989:529)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om utlänningslagen (1989:529)²

dels att ordet "Invandrarverkets" skall bytas ut mot "Migrationsverkets" i rubriken närmast före 7 kap. 3 §,

dels att 2 kap. 5 §, 6 kap. 19 §, 10 kap. 1—6 och 7 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas nya bestämmelser, 2 kap. 4 a och 5 c §§, 7 kap. 3 a § samt 10 kap. 1 a och 1 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.*4 a §³*

På ansökan av förundersökningsledaren får ett tidsbegränsat uppehållstillstånd ges en utlänning som vistas här, om det behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål skall kunna genomföras.

5 §⁴

En utlänning som vill ha uppehållstillstånd i Sverige skall ha utverkat ett sådant tillstånd före inresan i landet. En ansökan om uppehållstillstånd får inte bifallas efter inresan.

Detta gäller dock inte om

1. utlänningen kan beviljas uppehållstillstånd här med stöd av 2 a kap. 2, 3 eller 4 § eller har rätt till uppehållstillstånd här enligt 3 kap. 4 §,

2. utlänningen av humanitära skäl bör få bosätta sig här,

3. en ansökan om uppehållstillstånd avser förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som getts en utlänning med familjeanknytning med stöd av 4 § andra stycket,

4. utlänningen kan beviljas eller har tidsbegränsat uppehållstillstånd här med stöd av 4 a §, eller

4. det annars finns synnerliga skäl.

5. det annars finns synnerliga skäl.

¹ Jfr rådets direktiv 2002/90/EG av den 28 november 2002 om definition av hjälp till olaglig inresa, transitering och vistelse (EGT L 328, 5.12.2002, s. 17, Celex 302L0090).

² Lagen omtryckt 1994:515.

³ Tidigare 4 a § upphävd genom 2002:1111.

⁴ Senaste lydelse 2002:1111.

En utlänning får beviljas uppehållstillstånd trots vad som sägs i första stycket om

- utlänningen enligt 4 § första stycket 1, 2, 2 a, 3 eller 4 eller 4 § andra stycket 1 eller 2 har stark anknytning till en person som är bosatt i Sverige, och
- det inte skäligen kan krävas att utlänningen återvänder till ett annat land för att ge in ansökan där.

5 c §

Att en utlänning har beviljats uppehållstillstånd på ansökan av förundersökningsledaren enligt 4 a § hindrar inte att en ansökan om uppehållstillstånd som gjorts av utlänningen prövas.

6 kap.

19 §⁵

Utlänningar som hålls i förvar enligt denna lag skall vistas i lokaler som har ordnats särskilt för dem (förvarslokaler). Migrationsverket har ansvaret för förvarslokalerna och för behandlingen av de utlänningar som *vistas där*.

Utlänningar som hålls i förvar enligt denna lag skall vistas i lokaler som har ordnats särskilt för dem (förvarslokaler). Migrationsverket har ansvaret för förvarslokalerna och för behandlingen *och tillsynen* av de utlänningar som *hålls i förvar*.

Migrationsverket får besluta att en utlänning som hålls i förvar skall placeras i kriminalvårdsanstalt, häkte eller polisarrest, om

1. utlänningen har utvisats på grund av brott enligt 4 kap. 7 §,
2. utlänningen hålls avskild enligt 22 § och av säkerhetsskäl inte kan vistas i en förvarlokal, eller
3. det annars finns synnerliga skäl.

Ett barn under 18 år som hålls i förvar får inte placeras i kriminalvårdsanstalt, häkte eller polisarrest.

7 kap.

3 a §

Migrationsverkets beslut om avslag på en ansökan om tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 2 kap. 4 a § får överklagas av förundersökningsledaren till Utlänningsnämnden.

Migrationsverkets beslut om avslag på en sådan ansökan får dock inte överklagas av utlänningen.

⁵ Senaste lydelse 2000:292.

10 kap.**1 §**

Till böter döms

1. en utlänning som uppehåller sig i Sverige utan föreskrivet tillstånd och utan att inom föreskriven tid ha ansökt om ett sådant tillstånd, eller

2. en utlänning som har anställning eller bedriver verksamhet som kräver arbetstillstånd, utan att inneha ett sådant tillstånd.

Till böter eller, när omständigheterna är försvårande, fängelse i högst ett år döms den som har en utlänning i sin tjänst fastän utlänningen inte har föreskrivet arbetstillstånd. I fråga om påförande av särskild avgift gäller 7—8 §§.

Till böter döms en utlänning som

uppsåtligen eller av oaktsamhet uppehåller sig i Sverige utan föreskrivet tillstånd och utan att utlänningen har ansökt om ett sådant tillstånd eller en förundersökningsledare har ansökt om tidsbegränsat uppehållstillstånd för utlänningen med stöd av 2 kap. 4 a §.

I ringa fall skall åtal för brott enligt denna paragraf inte väckas annat än om det är motiverat från allmän synpunkt.

1 a §

Till böter döms en utlänning som uppsåtligen eller av oaktsamhet har anställning eller bedriver verksamhet som kräver arbetstillstånd, utan att inneha ett sådant tillstånd.

Till böter eller, när omständigheterna är försvårande, fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet har en utlänning i sin tjänst fastän utlänningen inte har föreskrivet arbetstillstånd. I fråga om påförande av särskild avgift gäller 7 och 8 §§.

1 b §

Till böter eller fängelse i högst ett år döms en utlänning som uppsåtligen på ett otillåtet sätt passerar en yttre gräns enligt Schengenkonventionen.

2 §⁶

Till böter, eller när omständigheterna är försvårande, fängelse i högst sex månader döms

1. en utlänning som, i annat avseende än beträffande skyldighet att ha pass, visering, uppehållstillstånd eller arbetstillstånd, överträder bestämmelser i denna lag eller vad som har föreskrivits med stöd av lagen,

2. den som inte gör anmälan som föreskrivs i en författning som har utfärdats med stöd av denna lag,

3. den som i en anmälan eller ett ansökningsärende enligt denna lag eller enligt en författning som har utfärdats med stöd av denna lag medvetet lämnar oriktig uppgift eller medvetet underlåter att tala om något förhållande av betydelse,

4. en utlänning som på ett otillåtet sätt passerar en yttre gräns enligt Schengenkonventionen.

1. den som uppsåtligt eller av oaksamhet inte gör anmälan som föreskrivs i en författning som har utfärdats med stöd av denna lag,

2. den som i en anmälan eller ett ansökningsärende enligt denna lag eller enligt en författning som har utfärdats med stöd av denna lag medvetet lämnar oriktig uppgift eller medvetet underlåter att tala om något förhållande av betydelse.

2 a §

Till fängelse i högst sex månader eller, när omständigheterna är mildrande, till böter döms den som hjälper en utlänning att komma in i Sverige i strid med föreskrifter i denna lag eller i en författning som har utfärdats med stöd av lagen.

Är brottet grovt döms till fängelse i högst två år. Vid bedömande av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen

1. utförts mot ersättning,
2. avsett ett stort antal personer, eller
3. utförts under hänsynslösa former.

Den som uppsåtligt hjälper en utlänning att olovligt komma in i eller passera genom Sverige, medlemsstat i Europeiska unionen eller Norge eller Island döms för människosmuggling till fängelse i högst två år.

Är brottet att anse som grovt döms för grov människosmuggling till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömande av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen

1. utförts mot ersättning,
2. utgjort ett led i en verksamhet som avsett ett stort antal personer, eller
3. utförts under former som innebär livsfara för utlänningen eller annars utförts under hänsynslösa former.

Är brottet att anse som ringa döms till böter eller fängelse i

⁶ Senaste lydelse 2000:351.

högst sex månader.

För försök eller förberedelse till brott enligt denna paragraf döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

3 §

Till fängelse i högst ett år eller, när omständigheterna är mildrande, till böter döms

1. den som genom att dölja en utlänning eller genom någon annan sådan åtgärd försöker hindra verkställighet av ett beslut om avvísning eller utvisning, om gärningen har skett i vinningssyfte,

2. en utlänning som överträder föreskrifter som har meddelats enligt denna lag eller enligt en författning som har utfärdats med stöd av denna lag och som innebär skyldighet för honom att endast vistas inom en viss del av landet.

Till fängelse i högst ett år eller, när omständigheterna är mildrande, till böter döms en

utlänning som uppsåtligen överträder föreskrifter som har meddelats enligt denna lag eller enligt en författning som har utfärdats med stöd av denna lag och som innebär skyldighet för honom att endast vistas inom en viss del av landet.

3 a §⁷

Vad som sägs i 2 a §, om gärningen har skett i vinstsyfte, eller i 3 §, äger motsvarande tillämpning om gärningen riktat sig mot någon av de stater som har tillträtt eller anslutit sig till konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 eller som har slutit avtal om samarbete enligt konventionen med konventionsstaterna.

Till fängelse i högst två år eller, när omständigheterna är mildrande, till böter döms den som genom att dölja en utlänning eller genom någon annan sådan åtgärd uppsåtligen hjälper utlännen att olovligen uppehålla sig i Sverige, medlemsstat i Europeiska unionen, Norge eller Island, om detta görs i vinstsyfte.

För försök till brott enligt denna paragraf döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

4 §

Till fängelse i högst ett år eller, om brottet är ringa, till böter döms en utlänning som uppehåller sig i Sverige fastän han enligt ett verkställt beslut om utvisning enligt 4 kap. 7 § inte har haft rätt att återvända hit. Detta gäller dock inte om utlännen har flytt hit för att undgå förföljelse.

Till fängelse i högst ett år eller, om brottet är ringa, till böter döms en utlänning som uppsåtligen uppehåller sig i Sverige fastän han enligt ett verkställt beslut om utvisning enligt 4 kap. 7 § inte har haft rätt att återvända hit. Detta gäller dock inte om utlännen har flytt hit av skäl som avses i 3 kap. 2 eller 3 §.

⁷ Senaste lydelse 2000:351.

I ringa fall skall åtal för brott enligt denna paragraf inte väckas annat än om det är påkallat från allmän synpunkt.

5 §⁸

Till fängelse i högst fyra år eller, om brottet är mindre allvarligt, till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som i vinstsyfte planlägger eller organiserar verksamhet som är inriktad på att främja att utlänningar reser till Sverige utan pass eller de tillstånd som krävs för inresa i Sverige.

Den som hjälper en utlänning att resa till Sverige utan pass eller de tillstånd som krävs för inresa i Sverige döms för medhjälp till brott enligt första stycket, om han insåg eller hade skälig anledning att anta att resan anordnats i vinstsyfte genom sådan verksamhet som där sägs.

Den som i vinstsyfte planlägger eller organiserar verksamhet som är inriktad på att främja att utlänningar reser till Sverige utan pass eller de tillstånd som krävs för inresa i Sverige döms för organiserande av människo-smuggling till fängelse i högst två år.

Är brottet grovt döms för grovt organiserande av människo-smuggling till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen innefattar ett systematiskt utnyttjande av utlänningars utsatta situation, eller innefattar livsfara eller annan hänsynslöshet gentemot utlänningarna.

Är brottet att anse som ringa döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som hjälper en utlänning att resa till Sverige utan pass eller de tillstånd som krävs för inresa i Sverige döms för medhjälp till brott enligt första — tredje styckena, om han insåg eller hade skälig anledning att anta att resan anordnats i vinstsyfte genom sådan verksamhet som där sägs.

6 §

Ersättning som har lämnats till den som har begått brott enligt 2 a §, 3 § 1 eller 5 § skall förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt.

Transportmedel som använts vid brott som avses i 2 a eller 5 § får förverkas om ägaren eller befälhavaren eller någon annan som var i ägarens ställe förövat gärningen eller medverkat till denna och förverkandet behövs för att förebygga brott eller det annars finns särskilda skäl till detta. Förverkande får dock inte ske om det är uppenbart oskäligt.

Ersättning som har lämnats till den som har begått brott enligt 2 a §, 3 a § eller 5 § skall förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt.

⁸ Senaste lydelse 1996:1379.

7§

En fysisk eller juridisk person som har en utlänning i sin tjänst fastän denne inte har arbetstillstånd skall, oavsett om ansvar utkrävs enligt 1 § *andra stycket*, betala en särskild avgift.

För varje utlänning som avses i första stycket utgör avgiften hälften av det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde när överträdelsen upphörde. Om överträdelsen har pågått under en längre tid än tre månader, utgör avgiften för varje utlänning i stället hela basbeloppet. Avgiften får minskas eller efterskänkas, om särskilda omständigheter talar för det.

En fysisk eller juridisk person som har en utlänning i sin tjänst fastän denne inte har arbetstillstånd skall, oavsett om ansvar utkrävs enligt 1 a § *andra stycket*, betala en särskild avgift.

För varje utlänning som avses i första stycket utgör avgiften hälften av det *prisbasbelopp* enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde när överträdelsen upphörde. Om överträdelsen har pågått under en längre tid än tre månader, utgör avgiften för varje utlänning i stället hela *prisbasbeloppet*. Avgiften får minskas eller efterskänkas, om särskilda omständigheter talar för det.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2004.